

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

УДК 159.9

Номер держреєстрації 0120U100465

Шифр роботи 12/11/1–20Нпр

ЗВІТ
ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ
(заключний за 2020-2022 рр.)

«Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції»
(номер державної реєстрації — 0120U100465)

Авторки звіту:
Обухівська А.Г.,
Ілляшенко Т.Д.,
Жук Т.В.,
Каменщук Т.Д.,
Якимчук Г.В.

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

юридична адреса: бульвар Т. Шевченка, 27-А, м. Київ, 01032,
фактична адреса: пров. Віто-Литовський, б. 98-А, м. Київ, 03045,
тел./факс: (044) 252 70 11,
e-mail: UCAP@ukr.net,
web: psyua.com.ua

УДК 159.9

Номер держреєстрації 0120U100465

Шифр роботи 12/11/1–20Нпр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор УНМЦ практичної
психології і соціальної роботи,
доктор психологічних наук,
професор

_____ В.Г. Панок

**ЗВІТ
ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ**

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ТЕХНОЛОГІЙ
СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ
ПОТРЕБАМИ У ПРОЦЕСІ ЇХ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
(заключний)**

Керівник наукового дослідження:

завідувач лабораторії психологічного супроводу

дітей з особливими освітніми потребами

УНМЦ практичної психології

і соціальної роботи,

кандидат психологічних наук

_____ А.Г. Обухівська

2023

Результати роботи розглянуто Вченою радою УНМЦ практичної психології і
соціальної роботи, протокол від 5 січня 2023 р. № 1

СПИСОК АВТОРІВ

ПІБ	Загальні відомості (посада, вчена ступень, вчене звання)	Підпис	Частина звіту
Обухівська А.Г.	завідувач лабораторії психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, кандидат психол. наук, старший наук. співробітник		Розділ 1 Висновки за результатами наукової роботи
Ілляшенко Т.Д.	провідний науковий співробітник лабораторії психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, кандидат психол. наук, старший наук. співробітник		Реферат Розділ 3 Розділ 4
Жук Т.В.	провідний науковий співробітник лабораторії психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, канд. психол. наук, старший наук. співробітник		Вступ Розділ 2
Каменщук Т.Д.	старший науковий співробітник лабораторії психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, канд. педагог. наук (0,5 ст.)		Розділ 5
Якимчук Г.В.	науковий співробітник лабораторії психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, старший лаборант (0,5 ст.)		Реферат Вступ Додаток Оформлення

РЕФЕРАТ

Звіт про наукове дослідження: 85 с.

Об'єкт дослідження — процес психолого-педагогічного супроводу соціальної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивно-ресурсних центрах і закладах освіти.

Метою наукового дослідження є методичне забезпечення підвищення професійної компетентності педагогічних працівників, які здійснюють освітню діяльність з дітьми з особливими освітніми потребами.

Методи дослідження: *теоретичні:* теоретичний аналіз і узагальнення; теоретичне моделювання процесів, аналіз тенденцій і процесів розвитку особистості з особливими освітніми потребами, що відбуваються в умовах освітньої діяльності закладів освіти; аналіз та узагальнення результатів моніторингів і експериментальних досліджень; теоретичне узагальнення психологічної практики; побудова теоретичних підходів та організаційно-методичних умов удосконалення практичної діяльності фахівців інклюзивно-ресурсних центрів щодо забезпечення психолого-педагогічного супроводу соціальної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами; *емпіричні:* анкетування; усні опитування; проведення моніторингів; практична апробація розроблених технологій.

Основні наукові результати згідно з Технічним завданням і Перспективним тематичним планом на 2020-2022 рр.:

Видано: *монографія* «Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції», *методичні рекомендації* «Організація корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзивно-ресурсного центру», *методичний посібник* «Організаційно-функціональні моделі інклюзивно-ресурсних центрів в умовах децентралізації (з досвіду роботи)», статті у фахових виданнях, тези, матеріали конференцій.

Соціальним ефектом упровадження результатів НДР стане: а) для значної частини осіб з особливими освітніми потребами здобуття якісної освіти, психолого-педагогічна реабілітація, гармонійне соціально-особистісне становлення, інтеграція у самостійне суспільне функціонування *створять базові умови* для успішної інтеграції у систему соціально-трудових відносин набуття різних професій а отже скласти значний резерв на ринку праці, що набуває особливої значущості в умовах війни та післявоєнної відбудови; б) підвищення соціального благополуччя сімей, які виховують дітей з особливими освітніми потребами; в) підвищення професійної компетентності педагогічних фахівців інклюзивно-ресурсних центрів та закладів освіти.

Ключові слова професійна компетентність педагогічних працівників, діти з особливими освітніми потребами, інклюзивна освіта, психолого-педагогічний супровід, затримка психічного розвитку, тяжке порушення мовлення, порушення інтелектуальної діяльності легкого/помірного ступеня; комплексна оцінка розвитку, психолого-педагогічне вивчення розвитку дитини, освітні потреби, якісна освіта, індивідуального розвитку дитини, інноваційні педагогічні технології, батьківська компетентність.

Умови одержання звіту: за договором. 03150, м. Київ вул. Антоновича, 180, УкрІНТЕІ.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	14
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА.....	25
РОЗДІЛ 3. УПРОВАДЖЕННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПРАКТИЦІ.....	32
РОЗДІЛ 4. МАСОВІ НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАХОДИ ТА ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ	39
РОЗДІЛ 5. КІЛЬКІСНІ І ЯКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПІДГОТОВЛЕНОЇ НАУКОВОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	62
ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ НАУКОВОЇ РОБОТИ.....	77
ДОДАТОК. АНОТОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ПІДГОТОВЛЕНОЇ НАУКОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ВІДПОВІДНО ДО ТЕХНІЧНОГО ЗАВДАННЯ НА НАУКОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	82

ВСТУП

Прикладне наукове дослідження «Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції» здійснювалось в три етапи (з 01.01.2020 р. по 31.12.2022 р.), виконувалось у відповідності до запитів практики та вимог державної освітньої політики підтримки дітей з порушеннями в розвитку, забезпечення права на безперешкодний доступ до здобуття якісної освіти в місцях проживання.

Актуальність теми названого дослідження зумовлена концептуальними засадами реформування системи освіти в Україні, спрямованими на формування життєвої компетентності дітей з особливими освітніми потребами відповідно до «Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами», «Державного стандарту початкової освіти» та необхідністю виконання таких чинних нормативно-правових документів:

Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII; Постанови Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр»; Постанови Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 617 «Деякі питання створення ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти та інклюзивно-ресурсних центрів»; Постанови Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти»; Постанови Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 р. № 607 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами»; Постанови Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 765 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами»; Постанови Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти»; Розпорядження Кабінету Міністрів України від

23 листопада 2015 р. № 1393-р «Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року»; Наказу Міністерства освіти і науки України 08.06.2018 № 609 «Про затвердження Примірною положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти»; Наказу Міністерства освіти і науки України від 31.12.2015 за № 1436 «Про затвердження Плану заходів щодо забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі»; Наказу МОН та НАПН від 06.09.2018 №974/36 «Про визнання таким, що втратив чинність Наказ Міністерства освіти і науки України, Академії педагогічних наук України від 07 липня 2004 року №569/38»; Листа МОН України від 13.10.2017 № 1/9-554 «Щодо нагальних питань впровадження Закону України «Про освіту»; Листа Міністерства освіти і науки України від 24.09.2018 № 1/9-575 «Щодо функціонування психолого-медико-педагогічних консультацій»; Листа МОН від 02 січня 2013 р. № 1/9-1 «Про визначення завдань працівників психологічної служби щодо запровадження інклюзивного навчання»; Листа Міністерства освіти і науки України № 1/23101-21 від 29.12.2021 «Про методичні рекомендації для фахівців інклюзивно-ресурсних центрів та педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти щодо встановлення категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів) та визначення рівня підтримки в освітньому процесі»; Листа Міністерства освіти і науки України №1/23180-21 від 30.12.21 «Про визначення рівня підтримки у дітей з особливими освітніми потребами, які здобувають дошкільну освіту в інклюзивних групах»; Статуту УНМЦ практичної психології і соціальної роботи.

Згідно із Законом України «Про освіту» головною передумовою успішної соціальної інтеграції та реабілітації дітей з особливими освітніми потребами ключовим є забезпечення якісної освіти. У зв'язку з цим такі діти в освітньому процесі потребують створення оптимальних умов для навчання

з урахуванням їхніх індивідуальних потреб та можливостей, забезпечення системного психолого-педагогічного супроводу, надання додаткових освітніх послуг, розумних пристосувань, адекватного освітнього середовища.

В сучасній освітній галузі відбувається реформування у напрямку інтенсивного впровадження інклюзивного/інтегрованого навчання в умовах закладів загальної середньої освіти, розташованих у місцях проживання родини. Передбачається, що інклюзивне навчання має стати провідною освітньою технологією, завдяки якій відбудуться необхідні трансформації в освітньому процесі. При цьому істотно підвищуються вимоги до професійної готовності педагогічних працівників провадити освітню діяльність в нових освітніх умовах, до готовності батьків бути учасниками освітнього процесу, набувати компетентностей свідомого батьківства.

В ході наукового дослідження вивчались особливості впровадження інклюзивного навчання у вітчизняну освітню практику. Визначено, що це складний процес взаємопов'язаних між собою складових реформування вітчизняної спеціальної освіти, серед яких слід умовно виокремити з-поміж інших як провідні: а) впровадження інклюзивного навчання як основна освітня технологія; б) створення інклюзивно-ресурсних центрів; в) здійснення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи. Завдяки їм мають бути забезпечені гарантовані державою права на здобуття дитиною якісної освіти у середовищі однолітків за місцем проживання. Ключовою організаційною умовою при цьому вступає наскрізний психолого-педагогічний супровід / підтримки дитини упродовж усього періоду здобуття освіти.

Дослідження спрямовувалось на вивчення, експериментальну апробацію та впровадження в практику: психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами, визначення ефективних умов забезпечення якісного освітньо-розвиткового процесу в умовах інклюзивного навчання, розробку методик вивчення індивідуальних актуальних освітніх потреб дітей з різними видами порушень психофізичного

розвитку як основи провадження освітньої діяльності різними педагогічними працівниками, розробку технологій залучення батьків до продуктивної взаємодії з фахівцями закладу освіти, в якому здобувають освіту їхні діти, та освітніх програм для підвищення батьківської компетентності щодо освітніх потреб дітей.

Метою дослідження була розробка психолого-педагогічних технологій діагностики, психолого-педагогічного супроводу навчальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами та сім'ї, яка їх виховує, в діяльності практичних психологів, логопедів, корекційних педагогів для забезпечення права дітей з порушеннями психофізичного розвитку на здобуття якісної освіти. У межах дослідження значна увага приділялась аспекту методичного збагачення змісту і методів інформаційно-просвіницької підтримки батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, працівниками новостворених установ освіти.

Дослідження здійснювалося за провідними напрямками діяльності названих фахівців: а) комплексна оцінка розвитку та визначення індивідуальних особливих потреб дітей; б) надання корекційно-розвиткових послуг дітям з особливими освітніми потребами; в) психологічна допомога батькам дітей з особливими освітніми потребами як учасникам освітнього процесу.

Завдання дослідження на весь час виконання теми наукового дослідження були:

1. Теоретичне вивчення проблеми. Вивчення та узагальнення вітчизняного і зарубіжного досвіду розробки та застосування психолого-педагогічних технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

2. Організація експериментального дослідження; розробка та апробація методик вивчення дітей з особливими освітніми потребами, технологій залучення батьків до продуктивної взаємодії з фахівцями закладу освіти.

3. Узагальнення результатів дослідно-експериментальної роботи. Оцінка ефективності проведеного дослідження. Підготовка рукопису

посібника. Впровадження результатів дослідження. Підготовка підсумкового звіту.

Наукові здобутки лабораторії за період 2020-2022 рр.:

1. Найвагоміші результати завершеного прикладного дослідження представлені у змісті методичного посібника Організаційно-функціональні моделі інклюзивно-ресурсних центрів в умовах децентралізації (з досвіду роботи) : метод. посібник / авт. кол.: Т.В. Жук, Т.Д. Ілляшенко, Т.Д. Каменщук, А.Г. Обухівська, Г.В. Якимчук; за ред. А.Г. Обухівської, Т.Д. Ілляшенко. Київ : Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, 2022. 102 с. ISBN 978-617-7118-38-0. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/732630/1/Organization%20models%20IRC.pdf>,

підготовленого на етапі узагальнення матеріалів дослідження.

В методичному посібнику реалізована спроба проведення моніторингу практики впровадження освітньої реформи, на основі критичного аналізу матеріалів опитування фахівців інклюзивно-ресурсних центрів визначені недоліки у здійсненні комплексної оцінки розвитку дітей, у практиці застосування в інклюзивному навчальному процесі висновків про таку оцінку, виявлені негативні наслідки відмови від психолого-педагогічного та нозологічного діагнозу і пов'язаної з цим необґрунтовано обмеженої педагогічної підтримки дітей різних категорій, що в цілому позначається на якості інклюзивного освітнього процесу.

В посібнику аналізуються і розкриваються також нагальні *проблеми* освіти дітей з ООП в умовах війни і *виклики*, які вона *породжує*. Відзначається *важливість* недопущення переривання освітнього процесу на тривалий час, збереження контакту з родинами, які виховують таких дітей, надаються фахові практичні настанови батькам з розвитку дитини вдома. Висвітлено актуальні для сьогодення а) технологію дистанційної корекційно-розвиткової роботи з дітьми, що мають порушення розвитку мовлення, а також б) авторська модель координованої системи корекційно-розвиткової

допомоги дітям з порушеннями інтелектуального розвитку помірного ступеня.

2. За звітний періоді уперше розроблено: інноваційні технології психологічного та соціально-педагогічного супроводу учасників освітнього процесу; психолого-педагогічні технології діагностики, психолого-педагогічного супроводу освітньої діяльності дітей з особливими освітніми потребами та сім'ї, яка їх виховує, в діяльності практичних психологів, логопедів, корекційних педагогів. Загалом, розроблено 6 інновацій, з них: програми — 1; технології — 5.

Кадровий потенціал лабораторії:

У складі лабораторії працюють штатних працівників (всього) — 5 чол., у т.ч. кандидатів наук, старших наукових співробітників — 4 чол.; сумісників (всього) — 1 чол., у т.ч. кандидатів наук, старших наукових співробітників — 1 чол.

Згідно Технічного завдання дослідження є завершеним і виконаним повністю відповідно до поставлених завдань. Результати наукового дослідження відображені у планових публікаціях (усього — 61: монографія — 1, методичні рекомендації — 1, методичний посібник — 1; статті — 23 (з них у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України — 10; зарубіжних виданнях — 1, інші статті — 12); тези, матеріали конференцій — 35).

Упровадження результатів наукових досліджень:

Наукова продукція за звітний період підготовлена, надрукована або оприлюднена, знаходиться на II етапі впровадження. Впровадження результатів наукового дослідження здійснюється як на всеукраїнському, так і на локальному рівнях у практику діяльності педагогів спеціальних закладів освіти, закладів освіти початкової середньої і загальної освіти, навчально-реабілітаційних центрів, інтегрованих та інклюзивних груп / класів, фахівців інклюзивно-ресурсних центрів системи освіти, обласного методичний ресурсний центр, навчально-методичний центру

психологічної служби; будуть корисними керівникам освіти на місцях, працівникам закладів освіти, студентам відповідної кваліфікації.

Результати наукового дослідження розміщено на сайті Електронної бібліотеки НАПН України <http://lib.iitta.gov.ua/>. Загальна кількість завантажень з Репозиторію Електронної бібліотеки НАПН України планової виробничо-практичної продукції (станом на 31.12.2022 року) — 6 837.

Експериментальна діяльність:

У ході виконання наукового дослідження була організована співпраця з працівниками 13-ти експериментальних майданчиків, де здійснювалась перевірка продуктивності наукових розробок лабораторії в освітній практиці фахівців. Серед них: інклюзивно-ресурсних центрів — 10, заклад дошкільної освіти — 1, обласний методичний ресурсний центр — 1, навчально-методичний центр психологічної служби системи освіти — 1.

Здійснювалось активне впровадження 5 інноваційних технологій і 1 програми, розроблених співробітниками лабораторії, в освітню діяльність практичних психологів, вчителів-логопедів, корекційних педагогів, дефектологів (всього 59 осіб).

Представлення публікацій учених лабораторії в світовій системі наукових комунікацій:

Науковими працівниками лабораторії підготовлено та опубліковано 23 статті (у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України — 10, у зарубіжних виданнях — 1, інші статті — 13), тез та матеріалів конференцій — 35.

Проведення науково-практичних масових заходів:

За звітний період співробітники лабораторії взяли участь у 171 масовому заході. З них:

— масових заходах, де УНМЦ практичної психології і соціальної роботи був організатором, або співорганізатором — 5 (конференції — 4, інше — 1);

— міжнародні масові заходи, у яких взяли участь, в т.ч. з міжнародною

участю — 28 (конгрес — 1, конференції — 23, круглий стіл — 1, виставка — 1, форум — 1, тренінг — 1);

— масові заходи, у яких взяли участь — 138 (симпозіуми — 1, конференції — 22, наукові семінари — 14, круглі столи — 5, інше — 96).

Підвищення кваліфікації:

Протягом звітнього періоду 4 наукових працівників лабораторії підвищили рівень професійної кваліфікації шляхом участі у навчальних семінарах, тренінгах, спеціалізованих курсах загальною кількістю — 19 заходів.

Відзначення працівників державними, академічними та іншими нагородами:

У межах XI Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти — 2020» УНМЦ практичної психології і соціальної роботи взяв участь у конкурсі наукових і науково-практичних розробок у номінації «Комплексна підтримка дитини з особливими потребами як умова успішної реалізації інклюзивної освітньої політики». За результатами конкурсу науково-практична розробка «Інноваційні технології в діяльності інклюзивно-ресурсного центру» (Інноваційні технології в діяльності інклюзивно-ресурсного центру : метод. посіб. / авт. кол. за ред. А. Г. Обухівської, Т. Д. Ілляшенко. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 228 с. ISBN 978-617-7118-34-2 URL: https://lib.iitta.gov.ua/718625/1/IRC_razvorot.pdf) отримала Золоту медаль.

У рамках Міжнародної виставки «Освіта і кар'єра — 2021» УНМЦ практичної психології і соціальної роботи брав участь у конкурсі наукових і науково-практичних розробок у номінації «Інклюзивна освіта: рівні права — рівні можливості». За результатами конкурсу колективна монографія «Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції» (Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції : кол. монографія / авт. кол.:

Т.В. Жук, Т.Д. Ілляшенко, Т.Д. Каменщук, А.Г. Обухівська, Г.В. Якимчук;
наук. ред. А.Г. Обухівська, Т.Д. Ілляшенко. Київ : Ніка-Центр, 2020. 113 с.
ISBN 978-966-521-755-8. URL:

https://lib.iitta.gov.ua/723321/1/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_psy-ped-suprovid_2020.pdf

отримала Золоту медаль.

Якимчук Г.В., наукова співробітниця лабораторії психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, отримала Подяку Міністерства освіти і науки України за ініціативу та наполегливість, високий професіоналізм, сумлінне виконання службових обов'язків та вагомий особистий внесок у розвиток сфери освіти і науки України.

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.

Дослідження виконувалось відповідно до Пріоритетних напрямів (тематики) наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок Національної академії педагогічних наук України за науковим напрямом: Напрямок 12. Освіта дітей з особливими освітніми потребами. Інклюзивна освіта. Проблеми дослідження: Теоретико-методичні основи підготовки фахівців для роботи з особами з особливими освітніми потребами.

Відповідно до Технічного завдання на наукове дослідження та індивідуальних планів на I етапі наукового дослідження з 01.01.2020 по 31.12.2020 року робота співробітників лабораторії була зосереджена на теоретичному вивченні передумов та побудові технологій психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

На основі теоретичного аналізу та узагальнення вітчизняного і зарубіжного досвіду психолого-педагогічного супроводу освітньої діяльності дітей з особливими освітніми потребами:

- виділено ключові чинники, які зумовлюють обмеження фізичного чи/та психічного здоров'я таких дітей, створюють несприятливу соціальну ситуацію їхнього розвитку, призводять до дизонтогенезу загального психічного розвитку;

- обґрунтовано необхідність і потребу у застосуванні додаткових засобів наскрізної психолого-педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами та їхніх сімей як базової засади успішного розвитку, здобуття якісної освіти, реабілітації і становлення соціально адаптованої особистості у суспільному функціонуванні;

- визначено загальні засади ефективного психологічного супроводу дітей із порушеним розвитком, зокрема, засади діагностики, зміст та віковий діапазон потреби таких дітей у психологічній допомозі.

На II етапі наукового дослідження, з 01.01.2021 року по 31.12.2021 року робота була спрямована на забезпечення організаційних та методичних засад / умов психолого-педагогічного супроводу освітньої діяльності дітей з особливими освітніми потребами:

з'ясовано сучасний стан психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями розвитку в умовах впровадження інклюзивного навчання в Україні;

розроблено технології, спрямовані на підвищення рівня професійної компетентності педагогічних кадрів у процесі психолого-педагогічного супроводу дітей, які здобувають освіту в умовах інклюзивного навчання, зокрема;

розроблені методичні шляхи (прийоми) вдосконалення вітчизняної методики якісної оцінки пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами, зокрема, молодших школярів із затримкою психічного розвитку та їхньої готовності до навчання в інклюзивних умовах;

розроблені та апробовані методики з вивчення дітей з особливими освітніми потребами, зокрема, з порушенням інтелекту (помірного ступеня, молодшого дошкільного віку);

розроблена модель вивчення особливих освітніх потреб дітей з мовленнєвими порушеннями відповідно до концепції Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (МКФ).

На третьому етапі виконання наукового дослідження (з 01.01.2022 року по 31.12.2022 року) аналізувались основні фактори розбудови реформи спеціальної освіти в Україні. Такими факторами визнано діяльність інклюзивно-ресурсних центрів та активне впровадження інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. В умовах ще не завершеної освітньої реформи ці фактори потребують перевірки її успішності.

На основі опитування педагогічних працівників, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами, та в інклюзивно-ресурсних центрах,

проведена спроба моніторингу практики впровадження освітньої реформи. На основі критичного аналізу матеріалів опитування визначені недоліки у здійсненні комплексної оцінки розвитку дітей у практиці застосування в інклюзивному навчальному процесі висновків про таку оцінку. Виявлені негативні наслідки відмови від психолого-педагогічного та нозологічного діагнозу і пов'язаної з цим необґрунтовано обмеженої педагогічної підтримки дітей різних категорій, що в цілому позначається на якості інклюзивного освітнього процесу; сформульовані пропозиції щодо вдосконалення процесу комплексної оцінки розвитку дитини і її висновків. Визначено проблеми, які потребують розв'язання: упорядкування методологічних засад, на яких будується методика комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи в ІРЦ, удосконалення підходу до психолого-педагогічної оцінки розвитку особи в ІРЦ як цілісне її вивчення за багатьма показниками у їхньому взаємозв'язку і взаємозумовленості, що дозволяє побачити індивідуальність з її проблемами і потребами. Є непродуктивним перелік причиново не пов'язаних особливостей різних психічних функцій та чисто кількісний підхід до встановлення категорій освітніх труднощів.

Основні результати завершеного прикладного дослідження:

на основі науково-теоретичного аналізу вивчено і узагальнено стан психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями розвитку в умовах незавершеної реформи спеціальної освіти, з'ясовані проблеми, недоліки, розроблено психолого-педагогічні технології, сформульовані пропозиції щодо вдосконалення цього процесу, зокрема:

визначені *ключові умови* забезпечення успішного *реформування вітчизняної* освіти для дітей з особливими освітніми потребами : якість освіти, підвищення рівня фахової кваліфікації педагогів, допомога родинам у підвищенні рівня батьківської компетентності щодо освітніх труднощів їхніх дітей;

розроблені *технології забезпечення дітей з особливими освітніми потребами якісною освітою* в інклюзивному середовищі: психолого-педагогічний супровід освітньої діяльності, побудова освітнього процесу на основі максимального врахування індивідуальних особливостей розвитку, зумовлених певним видом порушення, орієнтування на реалізацію потенційних можливостей розвитку кожної дитини, розвитку її навчальних компетентностей, як підґрунтя формування навичок практичної життєдіяльності, соціально-трудової самореалізації та соціальної інтеграції; інноваційні технології поглибленої психолого-педагогічної діагностики як основи індивідуалізованого підходу в реалізації освітніх потреб і потенціалу розвитку дітей; технологію поєднання спеціального й інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами, зокрема дітей із затримкою психічного розвитку, як єдиної системи, здатної забезпечити їхню освіту і соціальну інтеграцію, *розроблені методичні шляхи вдосконалення вітчизняної методики якісної оцінки* пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами; розроблені та апробовані методики з вивчення дітей з порушенням інтелекту помірного ступеня; обґрунтовано технологію застосування концептуальних засад Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) як інструмента оцінки особливих освітніх потреб дітей з тяжкими порушеннями в освітній діяльності фахівців інклюзивно-ресурсних центрів та команди психолого-педагогічного супроводу закладів освіти на етапах створення, реалізації та моніторингу виконання індивідуальної програми розвитку.

Найвагоміші результати завершеного прикладного дослідження представлені у змісті методичного посібника *Організаційно-функціональні моделі інклюзивно-ресурсних центрів в умовах децентралізації* (з досвіду роботи): метод. посібник / авт. кол.: Т.В. Жук, Т.Д. Ілляшенко, Т.Д. Каменщук, А.Г. Обухівська, Г.В. Якимчук; за ред. А.Г. Обухівської, Т.Д. Ілляшенко. Київ : Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, 2022. 102 с. ISBN 978-617-7118-38-0. URL:

<https://lib.iitta.gov.ua/732630/1/Organization%20models%20IRC.pdf>,

підготовленого на етапі узагальнення матеріалів дослідження.

В методичному посібнику реалізована спроба проведення моніторингу практики впровадження освітньої реформи, на основі критичного аналізу матеріалів опитування фахівців інклюзивно-ресурсних центрів визначені недоліки у здійсненні комплексної оцінки розвитку дітей, у практиці застосування в інклюзивному навчальному процесі висновків про таку оцінку, виявлені негативні наслідки відмови від психолого-педагогічного та нозологічного діагнозу і пов'язаної з цим необґрунтовано обмеженої педагогічної підтримки дітей різних категорій, що в цілому позначається на якості інклюзивного освітнього процесу. В посібнику ньому аналізуються і розкривались також нагальні *проблеми* освіти дітей з ООП в умовах війни і *виклики*, які вона *породжує*. Відзначається *важливість* недопущення переривання освітнього процесу на тривалий час, збереження контакту з родинами, які виховують таких дітей, надаються фахові практичні настанови батькам з розвитку дитини вдома. Висвітлено актуальну для сьогодення технологію дистанційної корекційно-розвиткової роботи з дітьми, що мають порушення розвитку мовлення, а також авторська модель координованої системи корекційно-розвиткової допомоги дітям з порушеннями інтелектуального розвитку помірною ступеня.

Таким чином, в ході виконання наукового дослідження:

- *уперше*
 - сформульовано позицію щодо ролі і значення психолого-педагогічного супроводу як ефективної освітньої технології підтримки дітей з порушеним розвитком, що певним чином вимагає, захищає і гарантує їм збереження і неухильне дотримання в освітньому процесі, особливо в умовах інклюзивного навчання, перевірених багатолітнім досвідом кращих педагогічних досягнень, розумних пристосувань, принципів спеціальної освіти. Належна організація психолого-педагогічного супроводу виступає потужним засобом забезпечення якісної освіти і становлення соціально

компетентної особистості дітей з особливими освітніми потребами;

- проведена перша спроба моніторингу практики впровадження освітньої реформи;

- на основі критичного аналізу матеріалів опитування фахівців інклюзивно-ресурсних центрів визначені недоліки у здійсненні комплексної оцінки розвитку дітей у практиці застосування в інклюзивному навчальному процесі висновків про таку оцінку;

- дано критичну оцінку сучасного інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами як такого, що не володіє технологіями задоволення освітніх потреб різних категорій дітей в інклюзивному класі, та обґрунтовано необхідність збереження вітчизняних засад навчання і розвитку дітей цієї категорії;

- сформульовані пропозиції щодо вдосконалення процесу комплексної оцінки розвитку дитини і її висновків;

- запропоновано та обґрунтовано технологію поєднання спеціального й інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами, зокрема дітей із затримкою психічного розвитку, як єдиної системи, здатної забезпечити їхню освіту і соціальну інтеграцію;

- виявлені негативні наслідки відмови від психолого-педагогічного та нозологічного діагнозу і пов'язаної з цим необґрунтовано обмеженої педагогічної підтримки дітей різних категорій, що в цілому позначається на якості інклюзивного освітнього процесу;

- запропоновано розведення змісту клінічного і психологічного діагнозу затримки психічного розвитку, який розглядається як складова функціонального діагнозу, спрямованого на якісне відтворення картини розвитку дитини: проблемних сторін, які потребують корекції, і збережених функціональних можливостей, які виступають опорою у побудові її індивідуальної програми розвитку та визначенні оптимальних умов навчання;

– встановлено вплив різних видів порушень мовлення на формування особистості дитини; розглянуто широкий спектр психологічних проблем, що виникають як наслідок, і негативно позначаються на формуванні особистості, зумовлюючи появу небажаних рис характеру, невротичних проблем. У побудові психологічного супроводу труднощі особистісного становлення мають принципово важливе значення для організації рівнів підтримки дитини в освітньому просторі;

– визначено та охарактеризовано основні життєві компетентності дітей з порушеннями інтелекту помірного ступеня, про що вказано в «Державному стандарті початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами» та «Державному стандарті початкової освіти»;

– розроблено методичні рекомендації щодо навчання комунікативній діяльності дітей з помірним ступенем інтелектуальних порушень молодшого шкільного віку;

– розроблено модель (технологію) застосування концептуальних засад МКФ як інструмента оцінки особливих освітніх потреб дітей з тяжкими порушеннями в освітній діяльності фахівців інклюзивно-ресурсних центрів та команди психолого-педагогічного супроводу закладів освіти на етапах створення, реалізації та моніторингу виконання індивідуальної програми розвитку (ІПР); визначено, що безбар'єрне освітнє середовище має враховувати як обмеження, що викликані, насамперед, функціональним порушенням, так і бар'єри навколишнього середовища, які безпосередньо перешкоджають повній участі дитини у навчанні, унеможливають його або створюють серйозні труднощі;

– вивчено досвід практичного застосування методичних підходів до психолого-педагогічної оцінки розвитку особи в інклюзивно-ресурсному центрі (ІРЦ) та надання їй відповідної підтримки;

– дано критичний аналіз методичних рекомендацій для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології)

освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі як таких, що руйнують усталені підходи до психологічного вивчення різних категорій дітей з особливими освітніми потребами та їх психолого-педагогічного супроводу, проте не дають прийнятних для педагогічної практики обґрунтувань вживаної «індивідуальної моделі підтримки» та чисто кількісного підходу до відмінностей в освітніх труднощах різних категорій дітей замість психолого-педагогічного діагнозу, який відображає, насамперед, якісні відмінності;

- встановлено, що заміна діагнозу симптомами перешкоджає цілісному вивченню особистості, стирає відмінності між різними категоріями дітей та перешкоджає побудові їх психологічного супроводу;

- розроблено технологію дистанційної корекційно-розвиткової роботи з дитиною з мовленнєвими порушеннями актуальної в кризових умовах, що виникли через військові дії на території України, а також в умовах карантинних обмежень, пов'язаних із пандемією Covid-19.

Набуло подальшого розвитку:

- модель психологічного супроводу дітей з порушеннями розвитку в освітній діяльності практичного психолога;

- поняття «сприятливі умови розвитку», які максимально сприяють нормалізації деформованої соціальної ситуації розвитку, в реалізації освітніх потреб дітей з порушеннями розвитку. Серед них ключовими визначено: педагогічне втручання з раннього віку, фаховість корекційно-розвиткового впливу, врахування в освітньому процесі індивідуальних особливостей розвитку, опора на збережені можливості, індивідуалізація і диференційованість освітнього процесу, застосування адекватних діагностичних засобів для вивчення потенційних здатностей до засвоєння знань в освітньому процесі;

- визначення засад психолого-педагогічного супроводу дітей із затримкою психічного розвитку як діяльності, спрямованої на їхню соціалізацію: на сприяння інтелектуальному розвитку і здобуттю освіти,

формуванню особистості, життєвого самовизначення, навичок соціальної поведінки, професійно-трудової спрямованості. Обґрунтовується, хибність ідеї, що декларується у сучасній вітчизняній корекційній педагогіці, щодо обмеження спеціального психолого-педагогічного супроводу дітей із затримкою психічного розвитку молодшим шкільним віком. Доведено, що ефективний психолого-педагогічний супровід таких дітей передбачає ранній початок і неперервність упродовж дошкільної освіти та здобуття освіти у початковій і середній ланці освіти, зокрема, у процесі професійно-трудового самовизначення;

- положення про відсутність чітко фіксованих критеріїв вікового розвитку дітей з порушенням інтелектуального розвитку, особливо помірного ступеня. В освітній діяльності цих дітей не слід орієнтуватися на діагностичні та навчально-розвиткові засоби для дітей певної вікової категорії. Планування психолого-педагогічної роботи з кожною конкретною дитиною з порушенням інтелекту помірного ступеня визначається її актуальним розвитком та навчуваністю;

- розроблення вітчизняних технологій якісної оцінки пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами, зокрема, диференційної діагностики готовності до умов інклюзивного навчання;

- розроблення алгоритму психолого педагогічного діагностування розвитку особи з ООП в ІРЦ;

- технології вивчення здатностей до засвоєння знань дітей молодшого дошкільного віку з порушеннями інтелектуального розвитку;

- процес розвитку комунікативної діяльності через призму просторової знаково-символічної системи знань у дітей з помірним ступенем інтелектуальних порушень молодшого шкільного віку, зокрема виділено базову аналогію в трактуванні знаковості мовних одиниць, які традиційно вважаються номінативними (слово), і одиниць, що одержали цю кваліфікацію порівняно недавно (речення);

- технології залучення батьків до продуктивної взаємодії з фахівцями закладу освіти;
- технології вивчення дітей з порушеннями інтелектуального розвитку помірного ступеню в процесі формування та розвитку соціальних компетентностей;
- визначення методів та прийомів для ефективного використання у корекційно-розвитковому навчанні дітей з порушеннями інтелектуального розвитку помірного ступеню;
- підтвердження, що МКФ є ефективним інструментом моделювання безбар'єрного освітнього середовища відповідно до особливих освітніх потреб дитини з мовленнєвими труднощами;
- уявлення про те, що технологія комплексної оцінки мовленнєвого розвитку дитини з тяжким порушенням мовлення з орієнтацією на МКФ має здійснюватись не лише під кутом зору сформованості мовленнєвої компетентності дитини, а й з огляду на те, в систему яких зовнішніх впливів вона потрапляє: впливу факторів навколишнього середовища — фізичного, соціального та взаємовідносин між людьми на функціонування та обмеження життєдіяльності;
- орієнтовану модель навчання дітей з помірним ступенем інтелектуальних порушень молодшого шкільного віку, яка враховує послідовність уведення просторових знаків і символів в залежності від їхньої складності та типів засвоєння;
- підходи щодо побудови психологічного-педагогічного супроводу дітей з тяжкими порушеннями мовлення на основі врахування як особливостей її мовленнєвого та когнітивного розвитку, так і факторів міжособистісних стосунків та середовища;
- набуло подальшого розвитку розроблення технології психолого-педагогічного супроводу дитини з порушеннями мовлення та її сім'ї в умовах неможливості організувати очне навчання (період карантинних обмежень,

правової дії режиму воєнного стану тощо) з урахуванням як індивідуальних, вікових особливостей, психоемоційного стану дитини.

Удосконалено:

– підходи щодо корекційно-розвиткової спрямованості процесу соціальної інтеграції дітей з порушеннями інтелектуального розвитку помірного ступеня, зокрема, виділені етапи цього процесу, до кожного з етапів розроблено орієнтовні методичні рекомендації щодо тривалості, специфіки проведення занять, послідовності уведення та способів демонстрації просторових знаків та символів, способів залучення батьків до навчання, специфіки організації та використання середовища;

– підходи до побудови психологічного супроводу дітей з тяжкими порушеннями мовлення на основі особливостей порушень у різних сферах їх психічного розвитку. Наголошено на факторах, які лежать в основі становлення (і змін) особистості, на залежності порушень у різних сферах психічного розвитку дитини від ступеня її фіксованості на недоліках власного мовлення, висвітлено психологічні характеристики дітей з тяжкими порушеннями мовленнями в залежності від їхньої фіксованості на своїх недоліках мовлення;

– підходи щодо реалізації корекційно-розвиткової складової освітнього процесу спеціалістами інклюзивно-ресурсних центрів, закладів освіти у роботі з дітьми з порушеннями мовленнєвого розвитку.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА

Загальна інформація про експериментальну роботу.

Експеримент рівня підвідомчої установи за темою «Методичне забезпечення освітньої діяльності педагогічних кадрів в умовах інклюзивної освіти». Терміни проведення: 2018 – 2022 рр.

Науковий керівник експериментальної роботи — Обухівська Антоніна Григорівна, старша наукова співробітниця УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, кандидатка психологічних наук.

На основі Договорів про співпрацю організована системна взаємодія з працівниками 13-ти експериментальних базових майданчиків:

1. Договір № 3 від 02.01.2018 р., укладений між УНМЦ практичної психології і соціальної роботи (директор В. Г. Панок) та дошкільним навчальним закладом № 801 м. Київ (директорка В. П. Тростянська).

2. Договір № 4 від 02.07.2018 р., укладений між УНМЦ практичної психології і соціальної роботи (директор В. Г. Панок) та Комунальною установою «Інклюзивно-ресурсний центр Івано-Франківської міської ради» (директорка З. Я. Гретчук).

3. Договір № 5 від 02.09.2018 р., укладений між УНМЦ практичної психології і соціальної роботи (директор В. Г. Панок) та Доманівським інклюзивно-ресурсним центром (ІРЦ) (директор О. Г. Переута).

4. Договір № 6 від 03.09.2018 р., укладений між УНМЦ практичної психології і соціальної роботи (директор В. Г. Панок) та Комунальним спеціальним загальноосвітнім навчально-реабілітаційним закладом «Дніпропетровський обласний методичний ресурсний центр» Дніпропетровської обласної ради (директорка С. І. Васильковська).

5. Договір № 7 від 05.09.2018 р., укладений між УНМЦю практичної психології і соціальної роботи (директор В. Г. Панок) та Комунальною установою «Інклюзивно-ресурсний центр Нікопольської міської ради» Дніпропетровської області (директорка Л. В. Кітенко).

6. Договір № 8 від 10.09.2018 р., укладений між УНМЦ практичної психології і соціальної роботи (директор В. Г. Панок) та Комунальною установою «Інклюзивно-ресурсний центр Фастівської міської ради» Київської області (директорка Т. В. Хмельницька).

7. Договір № 10 від 01.11.2018 р., укладений між УНМЦ практичної психології і соціальної роботи (директор В. Г. Панок) та Навчально-методичним центром психологічної служби системи освіти Вінницької області (директорка Т. Д. Каменщук).

8. Договір № 11 від 2 січня 2019 р., укладений між УНМЦ практичної психології і соціальної роботи (директор В. Г. Панок) та Інклюзивно-ресурсним центром № 1 Голосіївського району м. Києва (директорка І. В. Білецька).

9. Договір № 12 від 2 січня 2019 р., укладений між УНМЦ практичної психології і соціальної роботи (директор В. Г. Панок) та Комунальною установою «Клеванський інклюзивно-ресурсний центр» Клеванської селищної ради Рівненського району Рівненської області (директорка Н. І. Шагай).

10. Договір № 13 від 2 січня 2019р., укладений між УНМЦ практичної психології і соціальної роботи (директор В. Г. Панок) та Комунальною установою «Інклюзивно-ресурсний центр» Черкаської міської ради (директорка С. В. Скляр).

11. Договір № 14 від 2 січня 2019 р., укладений між УНМЦ практичної психології і соціальної роботи (директор В. Г. Панок) та Комунальною установою «Інклюзивно-ресурсний центр» Тернопільської районної ради Тернопільської області (директорка С. І. Лоза).

12. Договір № 15 від 2 січня 2019 р., укладений між УНМЦ практичної психології і соціальної роботи (директор В. Г. Панок) Комунальною установою «Другий інклюзивно-ресурсний центр» Житомирської міської ради (директорка А. М. Шовтук).

13. Договір № 16 від 12 жовтня 2019 р., укладений між УНМЦ практичної психології і соціальної роботи (директор В. Г. Панок) та Комунальною установою «Інклюзивно-ресурсний центр» Терешківської сільської ради Полтавського району Полтавської області (директорка С. І. Кривенко).

За рівнями освіти: дошкільна освіта, початкова освіта, післядипломна освіта.

Пріоритетний напрям (тематика) відповідно до Пріоритетних напрямів (тематики) наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок Національної академії педагогічних наук України, затверджених постановою загальних зборів НАПН України від 17 листопада 2017 р. № 1-1/2-8: Напрямок 12. Теоретико-методологічні основи психолого-педагогічного та реабілітаційного супроводу осіб з особливим освітніми потребами.

Мета діяльності експериментальних майданчиків передбачає два аспекти: а) підвищення професійної компетентності педагогічних працівників освіти на робочому місці (інклюзивно-ресурсні центри, дошкільний заклад, методично-ресурсні центри); б) перевірка продуктивності наукових розробок лабораторії в освітній практиці фахівців.

Результати експериментальної роботи:

Протягом звітної періоду розроблено та надано фахівцям інклюзивно-ресурсних центрів, закладів освіти, психологічної служби — учасникам експерименту — для ознайомлення, апробації та впровадження у власну освітню практику на робочому місці інноваційні методичні розробки: 5 технологій, 1 програма (всього — 6) та Програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників для роботи у закладах освіти (за видом освітньої послуги «онлайн-навчання» (затверджено Вченою радою УНМЦ практичної психології і соціальної роботи Протокол № 6 від 10.09.2020 року):

– психолого-педагогічний супровід батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, в інклюзивно-ресурсному центрі і закладі освіти;

- психологічний супровід дітей з гіперактивним розладом і дефіцитом уваги (ГРДУ) у закладі освіти і інклюзивно-ресурсному центрі;
- збереження психічного здоров'я дітей з особливими освітніми потребами (дошкільного віку) в умовах роботи в інклюзивно-ресурсного центру і закладі освіти;
- технологія вивчення розвитку дитини молодшого дошкільного віку методом навчально-діагностичного експерименту;
- формування соціальної компетентності з використанням просторової знаково-символічної системи знань у дітей з інтелектуальними порушеннями помірною ступеня;
- технологія комплексної оцінки мовленнєвого розвитку дитини з тяжкими порушеннями мовлення.

Загальні результати експерименту: в ході експерименту «Методичне забезпечення освітньої діяльності педагогічних кадрів в умовах інклюзивної освіти» продовжувалось відпрацювання методичних розробок, які становлять психологічний аспект освітньої діяльності практичних психологів, корекційних педагогів, дефектологів, вчителів-логопедів за провідними напрямками їхньої освітньої діяльності: комплексна оцінка розвитку дітей з особливими освітніми потребами, здійснення корекційно-розвиткової роботи, супровід батьків та надання їм допомоги для корекції їхнього батьківського функціонування.

Розроблені інновації знайшли відображення у підготовлених і опублікованих виробничо-практичних виданнях:

методичному посібнику *Інноваційні технології в діяльності інклюзивно-ресурсного центру*: метод. посіб. / авт. кол. за ред. А.Г. Обухівської, Т.Д. Ілляшенко. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 228 с. ISBN 978-617-7118-34-2 URL: https://lib.iitta.gov.ua/718625/1/IRC_razvorot.pdf

монографії *Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції*: кол.

монографія / авт. кол.: Т.В. Жук, Т.Д. Ілляшенко, Т.Д. Каменщук, А.Г. Обухівська, Г.В. Якимчук; наук. ред. А.Г. Обухівська, Т.Д. Ілляшенко. Київ : Ніка-Центр, 2020. 113 с. ISBN 978-966-521-755-8 URL : <https://lib.iitta.gov.ua/723321>

методичних рекомендаціях Організація корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзивно-ресурсного центру : методичні рекомендації / авт. кол. : Т.В. Жук, Т.Д. Ілляшенко, Т.Д. Каменщук, А.Г. Обухівська, Г.В. Якимчук; за ред. А.Г. Обухівської, Т.Д. Ілляшенко. Київ : Ніка-Центр, 2021. 94 с. ISBN 978-966-7067-45-8. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/729130>

Висновки щодо виявлених проблем: встановлено, що гострою проблемою у супроводі освітньої діяльності дітей з особливими освітніми потребами сьогодення залишаються карантинні умови здійснення освітньої діяльності педагогів; недостатня в роботі інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ) і закладів освіти увага до проблем сім'ї, яка виховує дитину з порушеннями розвитку; недостатньо визначеними є питання змісту корекційно-розвиткових послуг фахівцями ІРЦ, недостатньо розробленими залишаються окремі аспекти комплексної оцінки дітей з тяжкими порушеннями розвитку. Це істотно перешкоджає взаємодії фахівців із сім'єю і різко знижує ефективність освіти і соціалізації дитини.

Шляхи їх вирішення засобом інновацій: визначено, що існує нагальна потреба у подальшому вдосконаленні технологій роботи названих категорій фахівців за означеними нами напрямками, особливо у:

- оцінці актуальних навчальних компетентностей дітей з ООП та визначенні адекватних освітніх цілей, потенційних резервів розвитку, визначення рівнів підтримки дітей інклюзивних умовах здобуття освіти;
- оцінці кризо-утворюючих факторів дисфункції сім'ї та надання психологічної допомоги у корекції викривлення батьківсько-дитячих взаємин;
- пошуку шляхів соціально-адаптивних напрямків корекційно-розвиткової роботи.

Зміни після запропонованих нововведень: аналіз результатів експерименту дозволяє зробити висновок про високу особисту зацікавленість учасників експерименту у вдосконаленні усіх аспектів власної професійної діяльності та прагнення до самовдосконалення і підвищення фахового рівня.

Заключні результати експериментальної роботи:

З метою організації процесу впровадження розроблена робоча програма заочного навчання фахівців базових експериментальних майданчиків, що передбачала 30 навчальних годин. Основними видами роботи за названою програмою було: консультування, самостійне ознайомлення фахівців з інноваційними розробками відповідно до напрямків діяльності, вибір та застосування наукових напрацювань у власній освітній діяльності на робочому місці фахівця, звіт про впровадження. За результатами експериментальної роботи проведено підсумковий семінар-практикум на тему «Нові технології в освітній діяльності фахівців ІРЦ: Вдосконалюємо компетентності» (11.12.2019 р., м. Київ). Загальна кількість учасників — 59.

Загальні результати експерименту:

Згідно програми експериментальної роботи запропоновані інноваційні розробки протягом 2021 року апробацію пройшли в освітній діяльності 59 фахівців. За результатами підсумкового узагальнення впровадження в практику отримали: технологія психолого-педагогічного вивчення дітей методом навчально-діагностичного експерименту — 16 осіб; технологія комплексної психолого-педагогічної оцінки і корекції розвитку дитини з гіперактивним розладом і дефіцитом уваги — 8 осіб; технологія психолого-педагогічного супроводу батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами — 19; комплексної оцінки мовленнєвого розвитку — 10 осіб; методикою формування соціальної компетентності з використанням просторової знаково-символічної системи у дітей з інтелектуальними порушеннями — 6 осіб.

На основі проведеного опитування відмічається, що запропоновані інноваційні розробки сприяють розширенню фахової компетентності названих педагогічних працівників, шляхи професійного самовдосконалення у реалізації завдань з реформування спеціальної освіти, спрямованої на забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами на здобуття якісної освіти та активне суспільне функціонування.

Шляхи їх вирішення виявлених проблем засобом інновацій: найкращий ефект від використання наукових результатів очікується в діяльності обласних Інститутів післядипломної педагогічної освіти, ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти для підвищення (розширення) фахової компетентності педагогічних кадрів, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами.

Зміни після запропонованих нововведень: застосування в освітній практиці педагогічних працівників розроблених інновацій сприяє підвищенню їхніх фахових компетентностей в роботі з дітьми, які мають порушення психофізичного розвитку, забезпеченню якості освіти дітей, які навчаються в інклюзивних умовах. Оволодіння розробленими технологіями учасниками експериментальних майданчиків закладає передумови для системної роботи з батьками дітей, поширення ефективних прийомів і методів діагностичної і корекційно-розвиткової роботи на всеукраїнський рівень.

РОЗДІЛ 3. УПРОВАДЖЕННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПРАКТИЦІ

3.1. Інформація про інновації, що відпрацьовуються (короткий опис):

Протягом звітнього періоду розроблено та надано фахівцям інклюзивно-ресурсних центрів, закладів освіти, психологічної служби — учасникам експерименту — для ознайомлення, апробації та впровадження у власну освітню практику на робочому місці інноваційні методичні розробки: 5 технологій, 1 програма (всього — 6):

- технологія вивчення розвитку дитини молодшого дошкільного віку методом навчально-діагностичного експерименту;
- психолого-педагогічний супровід батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, в інклюзивно-ресурсному центрі і закладі освіти;
- психологічний супровід дітей з гіперактивним розладом і дефіцитом уваги (ГРДУ) у закладі освіти і інклюзивно-ресурсному центрі;
- збереження психічного здоров'я дітей з особливими освітніми потребами (дошкільного віку) в умовах роботи в інклюзивно-ресурсного центру і закладі освіти;
- програма формування соціальної компетентності з використанням просторової знаково-символічної системи знань у дітей з інтелектуальними порушеннями помірного ступеня;
- технологія комплексної оцінки мовленнєвого розвитку дитини з тяжкими порушеннями мовлення.

Опис технологій, розроблених співробітниками лабораторії:

1. ***Технологія вивчення розвитку дитини молодшого дошкільного віку в технології навчально-діагностичного експерименту***, авторка: А.Г. Обухівська.

Мета: методичне забезпечення освітньої діяльності практичних психологів інклюзивно-ресурсних центрів шляхом оволодіння альтернативним психометричному методом психолого-педагогічного вивчення молодших дошкільників.

Методи розв'язання: навчально-діагностичний експеримент.

Способи розв'язання визначених проблем: методика психолого-педагогічного вивчення навчуваності (загальних навчальних компетентностей) молодших дошкільників, розробка процедури обстеження (хід обстеження, спосіб та послідовність допомоги, оцінка якості виконання повторного завдання).

Завдання технології: 1. Визначити параметри оцінки (особливості навчуваності). 2. Визначити показники загальних навчальних компетентностей (актуальні і потенційні) у дітей з різним інтелектуальним розвитком (нормативний, затримка психічного розвитку, інтелектуальне порушення легкого ступеня). 3. Визначити процедуру вивчення: інструкції, послідовність способів (мір) допомоги, оцінка якості повторного виконання завдання. 4. Описати варіанти особливостей виконання завдань і їх співвіднесенням із станом інтелектуального розвитку дитини.

Опубліковано: Інноваційні технології в діяльності інклюзивноресурсного центру : метод. посіб. / авт. кол. за ред. А.Г. Обухівської, Т.Д. Ілляшенко. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 228 с. ISBN 978-617-7118-34-2.

2. Психолого-педагогічна технологія для практичних психологів інклюзивно-ресурсних центрів і закладів освіти *«Психолого-педагогічний супровід батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, в інклюзивно-ресурсному центрі і закладі освіти»*, авторка: Т.Д. Ілляшенко.

Метою технології є забезпечення професійної компетентності практичних психологів інклюзивно-ресурсних центрів і закладів освіти у

взаємодії з батьками, які виховують дітей з особливими освітніми потребами (з психофізичними порушеннями).

Основними завданнями технології є:

- ознайомлення практичних психологів інклюзивно-ресурсних центрів і закладів освіти з психологічними проблемами батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами;

- формування навичок вивчення та корекції психологічних особливостей батьків, пов'язаних з народженням дитини з психофізичними порушеннями, зокрема: 1) типологічних особливостей реагування батьків на порушення розвитку дитини та здатності брати участь у її навчанні, розвитку та соціальній інтеграції; 2) адекватності сприйняття батьками порушень розвитку дитини та їхньої взаємодії з фахівцями, які працюють з дитиною; 3) порушень взаємин у сім'ї та стилю сімейного виховання дитини; 4) психолого-педагогічної компетентності батьків.

Опубліковано: Інноваційні технології в діяльності інклюзивно-ресурсного центру : метод. посіб. / авт. кол. за ред. А.Г. Обухівської, Т.Д. Ілляшенко. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 228 с. ISBN 978-617-7118-34-2.

3. Психолого-педагогічна технологія для практичних психологів інклюзивно-ресурсних центрів і закладів освіти *«Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини з гіперактивним розладом і дефіцитом уваги (ГРДУ) у інклюзивно-ресурсному центрі»*, авторка: Т.Д. Ілляшенко.

Метою технології є забезпечення професійної компетентності практичних психологів інклюзивно-ресурсних центрів і закладів освіти у вивченні психологічних особливостей дітей з ГРДУ, суттєвих для організації їх психологічного супроводу у закладі освіти.

Основними завданнями технології є: - ознайомлення практичних психологів інклюзивно-ресурсних центрів і закладів освіти з первинними, характерними для ГРДУ розладах поведінки і навчальної діяльності дітей, а

також вторинними порушеннями розвитку особистості, що виникають на тлі неуспішності навчання і емоційного неприйняття дитини дорослими та у дитячому колективі; - забезпечення практичних психологів комплексом діагностичних методик, спрямованих на виявлення особливостей інтелектуального розвитку дитини та можливих супутніх ГРДУ порушень, а також спілкування та рис особистості; - формування у практичних психологів ІРЦ і закладів освіти навичок діагностичної роботи з дітьми означеної категорії.

Опубліковано: 1. Ілляшенко Т.Д. Психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини з гіперактивним розладом і дефіцитом уваги в системі її психологічного супроводу в закладі освіти. Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2019. Том. XI : Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. Випуск 20. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 367 с. С. 56–75. 2. Інноваційні технології в діяльності інклюзивно-ресурсного центру : метод. посіб. / авт. кол. за. ред. А. Г. Обухівської, Т. Д. Ілляшенко. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 228 с. ISBN 978-617-7118-34-2.

4. ***Програма формування соціальної компетентності з використанням просторової знаково-символічної системи знань у дітей з інтелектуальними порушеннями***, авторка: Т.Д. Каменщук.

Метою програми є розвиток професійної компетентності фахівців інклюзивно-ресурсних центрів з питання формування та розвитку життєвої компетентності у дітей з інтелектуальними порушеннями помірного ступеню шляхом розвитку просторової знаково-символічної системи знань.

В основу навчально-корекційної програми формування просторової знаково-символічної системи знань у дітей з інтелектуальними порушеннями помірного ступеню покладено ієрархічну модель оволодіння просторовими знаками та символами.

Зміст програми спрямований на формування соціальної компетенції у дітей цієї категорії з урахуванням їхнього актуального рівня розвитку та доступності навчального матеріалу, що має чітко визначену соціальну спрямованість.

Основними завданнями програми є: - визначення особливостей засвоєння просторової знаково-символічної системи знань у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку помірною ступеню; - удосконалення змісту поняття «просторова знаково-символічна система знань», підходи щодо корекційно-розвиткової спрямованості процесу її формування; - розкриття науково-теоретичних підходів щодо поетапного формування просторової знаково-символічної системи знань у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку помірною ступеню та підходи щодо підвищення ефективності їхнього навчання.

Програма складається з 3-х корекційно-розвиткових занять, в основі яких є структурна взаємодія елементів заняття, зокрема: організаційний момент; практичні вправи з реальними предметами; практичні вправи з фотографіями; практичні вправи з площинними зображеннями; робота з зошитом; підсумок заняття; робота з батьками.

Опубліковано: Інноваційні технології в діяльності інклюзивно-ресурсного центру : метод. посіб. / авт. кол. за ред. А.Г. Обухівської, Т.Д. Ілляшенко. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 228 с. ISBN 978-617-7118-34-2.

6. *Технологія комплексної оцінки мовленнєвого розвитку дитини з тяжкими порушеннями мовлення*, авторка: Г.В. Якимчук.

Метою технології є методичне забезпечення освітньої діяльності вчителів-логопедів інклюзивно-ресурсних центрів і закладів освіти з питань здійснення комплексної оцінки мовленнєвого розвитку дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

Основними завданнями технології є: - здійснення комплексної оцінки мовленнєвого розвитку дитини шляхом поглибленого вивчення сформованих

мовленнєвих компетенцій; - поглиблене вивчення загального, психічного і мовленнєвого розвитку дітей з урахуванням індивідуальних, вікових та психофізіологічних особливостей, а також актуальних (зона актуального розвитку) та потенційних можливостей (зона найближчого розвитку) дитини; - визначення фізіологічних, когнітивних та особистісних «опор», на яких у подальшому будуть побудовані корекційні заходи, з урахування особливостей формування мовленнєвої функції у дітей з порушеннями мовлення, психологічних механізмів порушень, структурних складових мовленнєвої діяльності та закономірностей їх компенсації.

Опубліковано: Інноваційні технології в діяльності інклюзивноресурсного центру : метод. посіб. / авт. кол. за ред. А. Г. Обухівської, Т. Д. Ілляшенко. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 228 с. ISBN 978-617-7118-34-2.

Програма заочно-дистанційного навчання «Методичне забезпечення освітньої діяльності педагогічних кадрів в умовах інклюзії» (за видом освітньої послуги «онлайн-навчання»), затверджена Вченою радою УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, Протокол № 6 від 10.09.2020 року), авторки: Жук Т.В., Ілляшенко Т.Д., Каменщук Т.Д., Обухівська А.Г., Якимчук Г.В.

Впровадження здійснюється в освітню діяльність фахівців на робочому місці: практичних психологів, вчителів-логопедів, корекційних педагогів, дефектологів.

Мета Програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників для роботи у закладах освіти: забезпечення розвитку професійної компетентності педагогічних фахівців у процесі психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, які здобувають освіту в умовах інклюзивного навчання; формування навичок психолого-педагогічного вивчення індивідуальних особливостей розвитку дітей з різними типами дизонтогенезу (порушеннями мовлення, інтелекту), визначення особливих освітніх потреб дітей, оволодіння прийомами командної взаємодії

педагогічних фахівців (психолога, вчителя, корекційного педагога, асистента, логопеда) у ході супроводу дитини в освітньому процесі, у тому числі з її батьками; технологією складання Індивідуальної програми розвитку (ІПР).

3.2. Стан упровадження результатів наукового дослідження.

За результатами наукового дослідження «Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції» підготовлено до впровадження 1 наукова та 2 виробничо-практичні публікації загальним обсягом 11,5 а.а., з них: 1 монографія, 1 методичні рекомендації та 1 методичний посібник.

Впровадження результатів наукового дослідження за 2020–2022 рр. здійснюється на всеукраїнському і локальному рівні. Всі результати дослідження було розміщено на сайті Електронної бібліотеки НАПН України (URL: <https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/lpscscen/>).

Колективна монографія «Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції» оприлюднена на сайті Електронної бібліотеки НАПН України та знаходиться на II етапі упровадження. Станом на 31.12.2022 р. — 1 849 завантажень.

Методичні рекомендації «Організація корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзивно-ресурсного центру» оприлюднені на сайті Електронної бібліотеки НАПН України та знаходяться на II етапі упровадження. Станом на 31.12.2022 р. — 4 011 завантажень.

Методичний посібник «Організаційно-функціональні моделі інклюзивно-ресурсних центрів в умовах децентралізації (з досвіду роботи)» оприлюднений на сайті Електронної бібліотеки НАПН України та знаходиться на I етапі упровадження.

Загальна кількість завантажень наукових праць, розміщених в Електронній бібліотеці НАПН України, станом на 31.12.2022 року становить 6 837.

РОЗДІЛ 4. МАСОВІ НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАХОДИ ТА ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

За звітний період співробітники лабораторії взяли участь у 171 масовому заході. З них:

— УНМЦ практичної психології і соціальної роботи був організатором, або співорганізатором — у 5 заходах (конференції — 4, інше — 1);

— міжнародні масові заходи, у яких взяли участь, в т.ч. з міжнародною участю — 28 (конгрес — 1, конференції — 23, круглий стіл — 1, виставка — 1, форум — 1, тренінг — 1);

— масові заходи, у яких взяли участь — 138 (симпозіуми — 1, конференції — 22, наукові семінари — 14, круглі столи — 5, інше — 96).

4.1. Масові заходи, де УНМЦ практичної психології і соціальної роботи є організатором або співорганізатором — 5:

1. *Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Сучасні підходи та перспективи професійного розвитку фахівців соціономічних професій»*, КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти», м. Вінниця, 19.06.2020.

Кількість учасників – 120 осіб.

Старша наукова співробітниця лабораторії Каменщук Т.Д. виступила з доповіддю на тему «Психологічний супровід як пріоритетний напрямок контексті обговорення професійного стандарту практичного психолога».

Напрями конференції:

– Педагогіка 21 століття: антропологічний, людиноцентричний, екзистенційний вимір;

– Нова українська школа в умовах викликів сучасності. Партнерство в сучасному освітньому просторі;

– формування компетентнісної парадигми фахівців соціономічних професій в умовах дистанційної освіти;

- розвиток професійної (конфліктологічної, екологічної, психологічної) культури фахівців соціономічних професій;
- психолого-педагогічні та історичні аспекти розвитку професійної компетентності фахівців соціономічних професій;
- соціальна педагогіка та шляхи реформування сучасного освітнього простору в умовах неперервної освіти;
- педагогіка здоров'я як гуманістично орієнтований шлях професійного удосконалення фахівців соціономічних професій;
- медіаграмотність як педагогічна інноватика у професійному удосконаленні фахівців соціономічних професій;
- освітні проблеми інклюзії в контексті професійного зростання фахівців соціономічних професій;
- інноваційні аспекти освітнього менеджменту: управління професійним удосконаленням фахівців соціономічних професій.

За результатами заходу підготовлено тези в збірнику матеріалів «Науковий вісник КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти» : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю».

2. *Всеукраїнська науково-практична конференція «Психологічні засади розвитку, психодіагностики та корекції особистості в системі неперервної освіти», КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти», м. Вінниця, 30-31.10.2020.*

Кількість учасників – 68 осіб.

Старша наукова співробітниця лабораторії Каменщук Т.Д. виступила з доповіддю на тему «Спрямованість професійної діяльності практичного психолога закладу освіти в умовах карантинного режиму».

Напрями конференції:

- сучасні психологічні теорії та концепції розвитку особистості;
- психологічні аспекти впливу вікових та індивідуальних особливостей

на розвиток особистості в системі неперервної освіти;

- психодіагностика, профілактика та психокорекція розвитку особистості;

- психолого-педагогічні проблеми, підходи та перспективи розвитку особистості в системі неперервної освіти;

- психологічне здоров'я: профілактика та психокорекція;

- зміст, форми і методи підготовки фахівців психологічної служби;

- психолого-педагогічні аспекти розвитку особистості в системі інклюзивної та спеціальної освіти;

- актуальні проблеми діяльності психологічної служби закладів освіти, громадських організацій та державних установ.

3. *Онлайн- нарада керівників експериментальних майданчиків «Впровадження інновацій в освітній діяльності фахівців ІРЦ — учасників заочно-дистанційного навчання», м. Київ, 12.02.2021.*

Взяли участь 37 учасників заочно-дистанційного навчання за програмою «Методичне забезпечення освітньої діяльності педагогічних кадрів в умов інклюзивної освіти», авторський колектив: Жук Т.В., Ілляшенко Т.Д., Каменщук Т.Д., Обухівська А.Г., Якимчук Г.В.

Коротка анотація заходу: обмін думками учасників щодо актуальності запропонованих напрямків самовдосконалення професійних компетентностей педагогами ІРЦ, доцільність дистанційної форми набуття ними спеціальних знань і практичного закріплення здатностей в умовах карантинних обмежень.

Результати:

- 1) підтверджено наміри щодо продовження розпочатого навчання;

- 2) прийнято рішення про надання сертифікатів учасникам дистанційно-заочного навчання щодо здобутих ними здатностей (діагностики, корекційно-розвиткової роботи, формування батьківської компетентності).

4. Міжнародна науково-практична конференція «Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної сфери сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи», м. Тернопіль, 2–3.06.2022.

Кількість учасників (для міжнародних заходів – з яких країн): Україна, Польська республіка, Словацька республіка.

Чисельність працівників лабораторії психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, які взяли участь в міжнародній конференції – 4:

Ілляшенко Т.Д., провідний науковий співробітник лабораторії психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, опубліковано матеріали конференції «Інклюзивна освіта і вітчизняні засади навчання і розвитку дітей з особливими освітніми потребами»;

Каменщук Т.Д., старший науковий співробітник, Жук Т.В., провідний науковий співробітник лабораторії психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, опубліковано матеріали конференції «Організаційні проблеми щодо психологічної підтримки дітей з інтелектуальними порушеннями з внутрішньо переміщених сімей»;

Якимчук Г.В., науковий співробітник лабораторії психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, опубліковано матеріали конференції «Організаційні засади дистанційної роботи з дитиною з особливими мовленнєвими потребами в період воєнного стану».

Результатом заходу стало видання збірник матеріалів конференції

Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної сфери сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи : зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, Тернопіль, 2–3 червня 2022 р. / під заг.ред.: О.Є. Гомотюк. Тернопіль : Університетська думка, 2022. 342 с. URL: <http://nauksgf.wunu.edu.ua/index.php/npsgf/issue/view/3/5>

5. VI Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ», яка проводилась з нагоди 120-ї річниці з дня народження видатних

психологів П.Я. Гальперіна (1902-1988) й О.Р. Лурії (1902-1977) та 300-літнього ювілею з дня народження видатного українського філософа та педагога Григорія Савича Сковороди 27-29 жовтня 2022 року на базі кафедри психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Загальна кількість працівників лабораторії, які взяли участь в конференції — 3:

Обухівська А.Г., старший науковий співробітник лабораторії психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, опубліковано матеріали конференції «Технології підвищення професійної компетентності педагогічних працівників інклюзивної освіти»;

Ілляшенко Т.Д., провідний науковий співробітник лабораторії психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, опубліковано матеріали конференції «Проблеми психолого-педагогічної діагностики в інклюзивній та спеціальній освіті»;

Каменщук Т.Д., старший науковий співробітник лабораторії психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, опубліковано матеріали конференції «Основні аспекти змісту навчальної дисципліни з нормативно-правових засад реалізації інклюзивного навчання», представлено презентацію майстер-класу «Комунікаційна компетентність фахівця психологічної служби системи освіти в інтернет-просторі» до участі в конкурсі, отримано диплом III ступеню;

Результатами заходу стало видання збірника матеріалів конференції

Харківський осінній марафон психотехнологій (каталог психотехнологій; тези доповідей) : збірник наукових праць за матеріалами VI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Харків, 27-29 жовтня 2022 р., ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 404 с.

URL:

<https://drive.google.com/file/d/11kHX62zpOSNtWw5t1KjEyXMOT0qdg2QR/view>

w

4.2. Міжнародні масові заходи, у яких співробітники лабораторії взяли участь.

1. Міжнародна науково-практична конференція «Четверті Ушинські читання: українська освіта і культура в історичному розвитку та в умовах викликів інформаційного суспільства», м. Чернігів, 12.06.2020.

Кількість учасників, які взяли участь – 70 осіб.

Кількість фахівців УНМЦ – 4.

Анотація: На конференцію було обговорено питання розвитку шкільництва в різні історичні періоди та в сучасності; дошкільне дитинство як фундамент становлення особистості; реалізація змісту та форм початкової освіти в умовах шкільної реформи та психолого-педагогічні практики, їх роль у модернізації освіти.

Результати: вийшов друком міжнародний збірник науково-педагогічних, методичних статей і матеріалів з України та діаспори «Український вимір», число XVII. Видання укладене за матеріалами щорічної міжнародної науково-практичної конференції за підтримки Фондації «Україна-діаспора» та кількох закордонних освітніх українських інституцій.

2. VI Міжнародний конгрес зі спеціальної педагогіки та психології «Особливі діти»: освіта і соціалізація», м. Запоріжжя, 01.10.2020.

Взяли участь Обухівська А.Г., Ілляшенко Т.Д., Жук Т.В., Якимчук Г.В.

Тематичні напрями роботи Конгресу:

– Стратегії навчання дітей з особливими потребами в умовах реалізації концепції Нової української школи.

– Технології розвитку дітей з особливими освітніми потребами: діагностика та раннє втручання.

– Інноваційні технології психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

– Комп'ютерні технології та дистанційне навчання дітей з особливими освітніми потребами.

- Корекційно-розвивальна робота в умовах спеціальних та інклюзивних закладів освіти.
- Проблеми фізичної терапії, ерготерапії у процесі роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.
- Інклюзивне навчання: реалії сьогодення.
- Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.
- Психолого-педагогічна допомога родинам дітей з особливими освітніми потребами.
- Кадрове забезпечення системи освіти дітей з особливими потребами: підготовка, професійний саморозвиток.
- Освіта дітей з особливими потребами: міжнародний та вітчизняний досвід.
- Гарденотерапія як засіб соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.

3. Міжнародна наукова офлайн-онлайн конференція «Практична психологія в інклюзивному середовищі – 2020», м. Переяслав, 21.02.2020.

Основною метою конференції стало обговорення стратегічних питань впровадження інклюзивного навчання, зокрема: сучасні технології навчання та підтримки дітей з особливими потребами; система психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами та їх сімей; функції і завдання менеджменту інклюзивного середовища в освіті; підготовка майбутніх фахівців у закладах вищої освіти до впровадження інклюзивного навчання; європейський досвід упровадження інтегрованого навчання та перспективи його використання в Новій українській школі.

Результативність участі для української сторони: публікація матеріалів конференції у збірнику «Практична психологія в інклюзивному середовищі: Збірник наукових статей Міжнародної наукової інтернет-конференції».

4. Міжнародна науково-практична конференція «Перспективи

розвитку фінансово-економічного простору України», м. Вінниця, 08.04.2020.

Основні питання: Економічна теорія та історія економічної думки, світове господарство та міжнародні економічні відносини, економіка та управління національною економікою, економіка та управління підприємствами, національна безпека та оборона в умовах кризових явищ, продовольча безпека та екологічна політика в сучасному світі, економіка сільського господарства і АПК, екологічна економіка і сталий розвиток, сучасні технології в соціальних науках.

За результатами заходу було видано збірник матеріалів конференції.

5. Міжнародна науково-практична конференція «Соціально-психологічні проблеми суспільства», м. Київ, 10.04.2020, 120 учасників.

Головні напрями конференції: загальна психологія та психологія особистості, психологія управління та організаційна психологія, педагогічна та корекційна психологія, педагогічна майстерність та професійний саморозвиток педагога: проблеми й перспективи розвитку, історія психології, психологічні аспекти міжетнічних і міжкультурних відносин, загальна педагогіка, філософія сучасної освіти, сучасні педагогічні технології та методики, сучасні технології в педагогічній науці, теорія та методологія додаткової освіти, перехід до багаторівневої вищої освіти: проблеми і перспективи, управління системою вищої освіти в умовах модернізації.

За результатами заходу було видано збірник матеріалів.

6. Міжнародна науково-практична конференція «Педагогіка та психологія: виклики і сьогодення», м. Київ, 01-02.05.2020, 150 учасників.

В рамках конференції обговорено наступні тематичні проблеми: загальна педагогіка та історія педагогіки, теорія та методика навчання, корекційна педагогіка, теорія і методика професійної освіти, соціальна педагогіка, теорія і методика управління освітою, теорія і методика виховання, дошкільна педагогіка, загальна психологія, історія психології, психофізіологія, психологія праці, інженерна психологія, медична

психологія, соціальна психологія, психологія соціальної роботи, юридична та політична психологія, педагогічна та вікова психологія, спеціальна психологія, психологія діяльності в особливих умовах, організаційна психологія; економічна психологія.

За результатами заходу було видано збірник матеріалів.

7. Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання застосування на практиці досягнень сучасної педагогіки і психології», м. Харків, Україна, 08-09.05. 2020, 120 учасників.

Напрямки роботи: традиційні та інноваційні методики викладання, система освіти в Україні, проблеми і перспективи реформування, теорія і методика дошкільної освіти, теорія і методика професійної освіти, загальна психологія , історія психології та психологія особистості, психологія розвитку в умовах сучасного суспільства, медична психологія, педагогічна психологія.

За результатами заходу було видано збірник матеріалів.

8. Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології», м. Запоріжжя, 05–06.02.2021.

Учасники з яких країн брали участь: Казахстан, Україна.

Напрями конференції: загальна педагогіка; сучасні технології в педагогічній науці; теорія та методологія додаткової освіти; перехід до багаторівневої вищої освіти: проблеми і перспективи; філософія сучасної освіти. Сучасні педагогічні технології та методики; педагогічна та корекційна психологія; загальна психологія та психологія особистості; психологія управління та організаційна психологія.

Результатом конференції став збірник матеріалів конференції *Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 5–6 лютого 2021 р. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2021. 184 с.

9. **Міжнародна науково-практична конференція «Pedagogy and Psychology in the Modern World: the art of teaching and learning»**, м. Влоцлавек, Республіка Польща, 26–27.02.2021.

Учасники з яких країн брали участь: Республіка Польща, Латвія, Україна

Конференція була присвячена актуальним питанням педагогіки і психології:

Форма участі: дистанційна, публікація матеріалів конференції «Збереження психічного здоров'я педагогів в умовах пандемії COVID-19» (Романовська Д.Д., Байдик В.В., Каменщук Т.Д.), «Проблеми запровадження інклюзивного навчання в Україні» (Ілляшенко Т.Д., Обухівська А.Г., Якимчук Г.В.).

Результати: збірник матеріалів конференції *International scientific and practical conference «Pedagogy and Psychology in the Modern World: the art of teaching and learning» : conference proceedings, February 26–27, 2021. Riga, Latvia* : «Baltija Publishing». 444 pages.

10. **Міжнародна науково-практична конференція «Соціально-психологічні проблеми суспільства»**, м. Київ, 16–17.04.2021.

Учасники з яких країн брали участь: Україна, Канада, Азербайджан.

Основні напрямки роботи конференції: загальна педагогіка, історія педагогіки, теорія і методика навчання та виховання, професійна освіта: теорія, методологія, практика; проблеми і перспективи реформування системи освіти в Україні, корекційна педагогіка; загальна психологія, історія психології; психологія особистості, психологія праці, соціальна психологія, юридична психологія, соціальна педагогіка та соціальна робота.

Форма участі, назва доповіді: заочна, публікація матеріалів конференції на тему «Психолого-педагогічна допомога дітям із затримкою психічного розвитку в сучасних умовах запровадження інклюзивного навчання» (Ілляшенко Т.Д.).

Результатом конференції стало обговорення актуальних проблем теорії і практики сучасної психології та педагогіки, міждисциплінарних проблем психології і педагогіки, сучасних напрямків досліджень в психології та педагогіці, основних векторів розвитку цих наук, а також публікація результатів досліджень у збірнику *Соціально-психологічні проблеми суспільства*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 16-17 квітня 2021 р. Київ: Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2021. 168 с.

11. *I Міжнародна науково-практична конференція «Ricerche scientifiche e metodi della loro realizzazione: esperienza mondiale e realtà domestiche»*, Bologna, May 14, 2021.

Учасники з яких країн брали участь: Італія, Україна.

Секції конференції в межах Тому 2: Соціологія та статистика; Філологія та журналістика; Філософія та політологія; Педагогіка та освіта; Психологія та психіатрія; Медичні науки та громадське здоров'я; Фізична культура, спорт та фізична терапія; Історія, археологія та культурологія; Архітектура та будівництво; Культура та мистецтво; Географія та геологія.

Форма участі, назва доповіді: дистанційна, публікація на тему «Сучасні технології підтримки психічного здоров'я здобувачів освіти в умовах пандемії» (Каменщук Т.Д., Романовська Д.Д.).

За результатами конференції виданий збірник матеріалів конференції *Ricerche scientifiche e metodi della loro realizzazione: esperienza mondiale e realtà domestiche*: Raccolta di articoli scientifici «ΛΟΓΟΣ» con gli atti della I Conferenza scientifica e pratica internazionale (T.2), Bologna, May 14, 2021. Bologna-Vinnitsia: Associazione Italiana di Storia Urbana & Piattaforma scientifica europea, 2021. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/issue/view/14.05.2021/532>

12. *Міжнародна спеціалізована виставка «Освіта та кар'єра – 2021»*, м. Київ, 09–10.04.2021.

Мета виставки – презентація вітчизняних та закордонних навчальних

закладів, молодіжних програм, програм обміну студентами та учнями, вивчення досвіду співпраці з європейськими країнами у галузі освіти та працевлаштування молоді, проведення семінарів та круглих столів з питань подальшого розвитку системи освіти, міжнародного співробітництва та впровадження сучасних інноваційних технологій в галузі освіти, ознайомлення майбутніх абітурієнтів з умовами вступу до національних та закордонних навчальних закладів.

У рамках Міжнародної спеціалізованої виставки «Освіта і кар'єра — 2021» УНМЦ практичної психології і соціальної роботи брав участь у конкурсі наукових і науково-практичних розробок у номінації «Інклюзивна освіта: рівні права — рівні можливості».

За результатами конкурсу колективна монографія «Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції» (Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції : кол. монографія / авт. кол. : Т.В. Жук, Т.Д. Ілляшенко, Т.Д. Каменщук, А.Г. Обухівська, Г.В. Якимчук; наук. ред. А.Г. Обухівська, Т.Д. Ілляшенко. Київ : Ніка-Центр, 2020. 113 с. ISBN 978-966-521-755-8. URL:

https://lib.iitta.gov.ua/723321/1/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_psy-ped-suprovid_2020.pdf

отримала Золоту медаль.

13. Міжнародна науково-практична конференція «П'яті Ушинські читання: українська освіта і культура в історичному розвитку та в умовах викликів інформаційного суспільства», м. Чернігів, 22.06.2021.

Учасники з яких країн брали участь: Канада, Німеччина, Білорусь, Швейцарія, Росія, Італія, Польща.

Коло наукових і методичних освітніх проблем, заявлених у збірнику, є достатньо широким: розділи книги охопили аналіз педагогічної спадщини видатних чернігівських педагогів, питання педагогічної компаративістики,

аспекти історії розвитку педагогічної думки в Україні та за кордоном, висвітлення доробку визначних постатей в українському суспільствознавстві, мистецтвознавстві, літературознавстві, фольклористиці, проблеми сучасної практичної психології та психопедагогіки. У сферу уваги авторів потрапили й наукові досягнення української діаспори, проблеми управління в освіті, методичний дискурс у середній та вищій школах, суперечності в царині виховання сучасного молодого покоління. Чимало місця в збірці відведено модерному вирішенню завдань початкової освіти в контексті стратегії Нової української школи, процесам розвитку дошкільної освіти та її інноваційних, експериментальних форм.

Форма участі, назва доповіді: заочна, публікація статті «Психолого-педагогічний супровід дітей із затримкою психічного розвитку в умовах інклюзивного навчання» (Ілляшенко Т.Д.).

За результатами конференції виданий збірник наукових статей *Український вимір : міжнародний збірник освітніх, наукових, методичних статей і матеріалів з України та діаспори*. Чернігів, 2021. Число XVIII.

14. II Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Обдаровані діти – скарб нації!», м. Київ, 18-22.08.2021.

Мета конференції — визначення наукових основ і практичних способів розв’язання проблем виявлення, діагностики, розвитку, підтримки та супроводу обдарованої особистості в освітньому середовищі та соціумі; обмін досвідом у практичній роботі з обдарованими дітьми та молоддю.

Напрями роботи конференції: сучасні наукові тенденції дослідження проблем обдарованості, діагностика, прогнозування та проєктування та підтримка розвитку обдарованої особистості, психолого-педагогічний супровід самовизначення та самореалізації обдарованих учнів, наукова освіта: теорія, практика, інновації, філософія для дітей як засіб формування освітніх компетенцій, технології розвитку здібностей та обдарованості дітей дошкільного віку, підготовка фахівців до роботи з обдарованими дітьми та молоддю.

Форма участі: дистанційна, публікація на тему «Сучасні ціннісні орієнтації молоді», практичне заняття з елементами тренінгу «Самоактуалізація особистості дорослого через креативні можливості» (Каменщук Т.Д.).

За результатами конференції виданий збірник матеріалів конференції *Обдаровані діти – скарб нації: матеріали II Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції* (м. Київ, 18–22 серпня 2021 року). Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. 574 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/37146/1/%D0%9E_Tretiak_Mkonf_ODSN_2021_IPO.pdf

15. Міжнародна науково-практична конференція «Психологія та педагогіка сучасності: проблеми та стан розвитку науки і практики в Україні», м. Львів, 27–28.08.2021.

Мета конференції – пошук рішень з актуальних проблем сучасної педагогічної та психологічної наук, встановлення контактів між вченими різних країн, обмін науковими результатами і дослідницьким досвідом.

Форма участі: дистанційна, публікація матеріалів конференції «До питання організації інклюзивного навчання в закладах освіти» (Якимчук Г.В.).

За результатами конференції виданий збірник матеріалів конференції *Психологія та педагогіка сучасності: проблеми та стан розвитку науки і практики в Україні: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції* (м. Львів, 27–28 серпня 2021 року). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2021. 92 с.

16. Міжнародна науково-практична конференція «Стан та перспективи розвитку педагогіки та психології в Україні та світі», м. Київ, 03–04.09.2021.

Тематична секція конференції:

Секція 16. Спеціальна психологія.

Форма участі: дистанційна, публікація матеріалів конференції «Поєднання інклюзивного і спеціального навчання в освіті дітей із затримкою психічного розвитку» (Ілляшенко Т.Д.).

За результатами конференції виданий збірник матеріалів конференції *Стан та перспективи розвитку педагогіки та психології в Україні та світі* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 3–4 вересня 2021 року). Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2021. 112 с.

17. II Міжнародна науково-теоретична конференція «THE PROCESS AND DYNAMICS OF THE SCIENTIFIC PATH», September 17, 2021, Athens, Hellenic Republic.

Учасники з яких країн брали участь: Україна, Республіка Узбекистан.

Секції конференції в межах Тому 2: Філологія та журналістика; Філософія та політологія; Релігієзнавство та богослов'я; Педагогіка та освіта; Психологія та психіатрія; Медичні науки та громадське здоров'я; Фармація та фармакотерапія; Історія, археологія та культурологія; Архітектура та будівництво; Культура та мистецтво.

Форма участі: дистанційна, публікація на тему «Психологічне благополуччя учнів як основа освітнього процесу: з досвіду фінської асоціації психічного здоров'я» (Каменщук Т.Д., Жук Т.В.).

За результатами конференції виданий збірник матеріалів конференції *The process and dynamics of the scientific path* : collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 2), September 17, 2021. Athens, Hellenic Republic : European Scientific Platform. 118 p. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/issue/view/17.09.2021/584>

18. II Міжнародна наукова конференція «Технології, інструменти та стратегії реалізації наукових досліджень» ГО «Міжнародний центр наукових досліджень». м. Львів, Україна, 24.09.2021.

Учасники з яких країн брали участь: Україна, Республіка Узбекистан.

Секції конференції в межах Тому 2: Фізико-математичні науки; Соціологія та статистика; Філологія та журналістика; Філософія та політологія; Педагогіка та освіта; Психологія та психіатрія; Медичні науки та громадське здоров'я; Фармація та фармакотерапія; Культура и искусство; Географія та геологія.

Форма участі: дистанційна, публікація матеріалів конференції на тему «Виклики в освітній сфері в умовах децентралізації» (Каменщук Т.Д.).

За результатами конференції виданий збірник матеріалів конференції *Технології, інструменти та стратегії реалізації наукових досліджень* : матеріали II Міжнародної наукової конференції (Т. 2), м. Львів, 24 вересня, 2021 р. Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : Європейська наукова платформа, 2021. 146 с. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/mcnd/issue/view/24.09.2021/590>

19. *Круглий стіл з міжнародною участю, присвяченого творчій спадщині І.О. Синиці*, м. Київ, 04.11.2021.

Учасники з яких країн брали участь: Республіки Узбекистан.

Питання, о обговорювалися: прикладні завдання психологічного супроводу взаємодії учасників освітнього простору, зокрема розглянуто питання психологічного аналізу (експертизи) складових взаємодії у навчально-виховному процесі, психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Була приділена увага новітнім реаліям сьогодення – особливостям впливу дистанційної (змішаної) форми освіти на якість спілкування, ефективності взаємодії під час навчально-освітньої діяльності. Представлено теоретичні розробки і практичні здобутки формування компетентностей конкурентоздатної особистості в умовах інноваційної діяльності.

Форма участі: дистанційна, публікація матеріалів конференції «Робота команди психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах законодавчих змін» (Якимчук Г.В.).

За результатами конференції виданий збірник матеріалів конференції *Психологічні виміри особистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору* : збірник матеріалів наукових доповідей круглого столу з міжнародною участю, присвяченого творчій спадщині І.О. Синиці (м. Київ, 4 листопада 2021 року) / за ред. С.Д. Максименка. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2021. 156 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728505/>

20. **КРОС-ФОРУМ «Європу єднає здорове майбутнє» в межах програми Президента України «ЗДОРОВА Україна»**, м. Харків, Україна, 04-08.102021.

Учасники з яких країн брали участь: Україна, Сербія.

Мета проведення: обмін досвідом і обговорення шляхів використання ресурсів освітнього простору у процесі впровадження програми Президента України «Здорова Україна».

Основні напрями роботи Крос-форуму: 1. Сучасні аспекти створення здоров'язберезувального і безпекоорієнтованого освітнього середовища у закладах вищої освіти. 2. Здоров'язберезувальна діяльність у закладах вищої освіти. 3. Аспекти формування фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я студентської молоді в контексті програми Президента України «Здорова Україна». 4. Презентація досвіду здоров'язберезувальної роботи в закладах вищої освіти.

Під час роботи Крос-форуму порушувалися важливі питання створення здоров'язберезувального і безпекоорієнтованого освітнього середовища в закладах вищої освіти, формування фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я студентської молоді в контексті програми Президента України «Здорова Україна». До обговорення цих питань також долучилися академік Сербського Інституту експериментальної фонетики і патології мовлення «Джорже Костич» ГАК-КБЦ Марія Совіль, яка привернула увагу учасників форуму до проблем репродуктивного здоров'я молоді; науковий співробітник Інституту стійкого розвитку при Нюрнберзькому університеті (Німеччина) Едуард Юровський, який висвітлив актуальні тенденції розвитку

системи охорони здоров'я Німеччини та роль альтернативної медицини в ній. Доповідачі форуму відмітили, що щаслива країна з високим рівнем життя можлива лише за умови покращення здоров'я молоді.

Форма участі, назва доповіді: дистанційна, виступ на тему «Інклюзивність закладів освіти: сучасні виклики» (Каменщук Т.Д.).

За результатами Крос-форуму опубліковано збірник матеріалів тез.

21. *1-st International Scientific and Practical Conference «Scientific Goals and Purposes in XXI Century»*, Seattle, USA, October 7-8, 2021.

Учасники з яких країн брали участь: Україна, США, Республіка Казахстан, Республіка Молдова, Республіка Білорусія, Республіка Узбекистан.

Конференція є міждисциплінарною платформою для дослідників, практиків і вчених, для представлення та обговорення останніх інновації та розробки сучасної науки. Мета конференції – дати можливість науковцям, дослідникам, практикам і студентам публікувати результати своїх досліджень, ідеї, розробки та інновації.

Форма участі: дистанційна форма участі, публікація тез на тему «Інклюзивно-ресурсні центри в контексті співпраці із закладами освіти» (Каменщук Т.Д.).

За результатами конференції виданий збірник матеріалів конференції *Scientific Collection «InterConf», (78)* : with the Proceedings of the 1 International Scientific and Practical Conference «Scientific Goals and Purposes in XXI Century» (October 7–8, 2021). Seattle, USA : ProQuest LLC, 2021. 480 p. URL: <https://www.interconf.top/documents/2021.10.7-8.pdf>

22. *Міжнародна науково-практична конференція «Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика»*, м. Одеса, 21–22.01. 2022.

Форма участі, назва доповіді: дистанційна, публікація Ілляшенко Т.Д. матеріалів конференції «Рання корекція розвитку дітей з особливими освітніми потребами як передумова ефективності їх інклюзивного навчання».

Метою конференції є обговорення та пошук рішень актуальних проблем сучасної педагогічної та психологічної наук. В даний час всі наукові напрямки розвиваються достатньо динамічно, а тому публікація результатів досліджень є надзвичайно відповідальним і важливим кроком для вченого. З'являється безліч нових оригінальних ідей, теорій, які заслуговують найпильнішої уваги наукової громадськості.

Результатом міжнародної конференції стала публікація збірника матеріалів конференції

Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика : збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (21–22 січня 2022 року, м. Одеса). Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2022. 196 с. URL: https://kpibs.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/126/2022/02/pifp_org_%D1%8F%D0%BD%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C_2022_%D0%A1%D0%90%D0%99%D0%A2.pdf

23. III Міжнародна науково-практична конференція «Глобалізація наукових знань: міжнародне співробітництво та інтеграція наук», Вінниця, UKR - Відень, AUT (Online), 27.05.2022.

Організаторами заходу стали: ГО «Європейська наукова платформа» (м. Вінниця, Україна), ТОВ «Міжнародний центр корпоративного менеджменту» (Відень, Австрія).

Учасники з яких країн брали участь: Україна, Болгарія.

Форма участі: дистанційна, публікація Каменщук Т.Д. матеріалів конференції на тему «Психологічне благополуччя як індикатор позитивного функціонування особистості».

Результатом міжнародної конференції стала публікація збірника матеріалів конференції Міжнародний науковий журнал «Грааль науки» № 14-15 (Травень, 2022) : за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції «Scientific researches and methods of their carrying out: world experience and domestic realities», 27 травня 2022 року, ГО «Європейська наукова платформа» (Вінниця, Україна), ТОВ «International

Centre Corporate Management» (Відень, Австрія). 719 с. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/issue/view/27.05.2022/2>

24. **II Всеукраїнська міждисциплінарна науково-практична конференція з міжнародною участю «Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат»**, на базі Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка, 20.10.2022.

Форма участі: дистанційна, публікація Ілляшенко Т.Д. матеріалів конференції «Інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами і психолого-педагогічна діагностика»; публікація Якимчук Г.В. матеріалів конференції «Законодавче регулювання дистанційної форми навчання дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти».

Мета проведення конференції — консолідація здобутків впровадження інклюзії у сфері освіти в Україні; популяризація передового інноваційного досвіду надання якісних освітніх послуг особам із порушенням здоров'я, особливими освітніми потребами; обмін досвідом психолого-педагогічного та соціального супроводу осіб, які потребують адаптації й модифікації освітнього простору; об'єднання зусиль різних фахівців та суспільних інституцій зі створення інклюзивного освітнього середовища; визначення перспектив розвитку інклюзивної освіти в Україні та актуальних напрямів науково-методичних досліджень окресленої теми.

Результатом конференції стала публікація збірника матеріалів конференції *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат*: матеріали II Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції з міжнародною участю на базі інклюзивно-ресурсного центру Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль, 20 жовтня 2022 р.) / Упор. Удич З.І., Шульга І.М. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2022. 209 с. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/27098/1/konferenc.pdf>

Відеозапис конференції URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SMdKi6UjT64&list=WL&index=9>

25. **III Міжнародна наукова конференція «Наукові тренди постіндустріального суспільства»**, Міжнародний центр наукових досліджень, м. Дніпро, 21.10.2022.

Форма участі: дистанційна, публікація Каменщук Т.Д., Жук Т.Д. матеріалів конференції на тему «Соціально-педагогічні аспекти взаємодії з дитиною з особливими освітніми потребами у кризовій ситуації».

Результатом конференції стала публікація збірника матеріалів конференції Наукові тренди постіндустріального суспільства: матеріали III Міжнародної наукової конференції, м. Дніпро, 21 жовтня, 2022 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. 234 с. URL: <https://archive.mcnid.org.ua/index.php/conference-proceeding/issue/view/21.10.2022/11>

26. **Міжнародна серпнева педагогічна науково-практична конференція «Освіта, освітяни – незламні у війні»**, онлайн, 18.08.2022.

Форма участі: дистанційна.

В межах конференції співробітники лабораторії взяли участь в роботі локації «Підтримай дитину! (підтримка дітей з особливими освітніми потребами в освітньому процесі)».

забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану, реорієнтація діяльності ІРЦ в умовах воєнного стану, проблеми та виклики в освіті дітей з особливими освітніми Основні питання, що обговорювалися: потребами, стратегія та ініціатива ЮНІСЕФ підтримки дітей з особливими освітніми потребами, психологічна підтримка учасників освітнього процесу, робота з дітьми, що мають особливі освітні потребами внаслідок психологічної травми, забезпечення освітніх послуг для дітей, що перебувають у закладах охорони здоров'я.

Відеозапис конференції URL: <https://www.youtube.com/watch?v=AD373hZicxc>

Відеозапис локації «Підтримай дитину! (підтримка дітей з особливими освітніми потребами в освітньому процесі)» URL:

https://www.youtube.com/watch?v=SZ_JJefT3_A

27. VII Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Психологічні засади розвитку, психодіагностики та корекції особистості в системі безперервної освіти», 09-10.12.2022.

Форма участі: дистанційна, подання Каменщук Т.Д. для публікації матеріалів конференції на тему «Вплив адаптивної фізичної культури на розвиток дітей з особливими освітніми потребами».

Основні питання, що обговорювалися: психологічний супровід і гуманізація освіти в умовах воєнного стану; психологічні аспекти впливу вікових та індивідуальних особливостей на розвиток особистості в системі безперервної освіти; психолого-педагогічні аспекти розвитку особистості в системі інклюзивної та спеціальної освіти.

Результатом конференції стала публікація збірника матеріалів конференції Психологічні засади розвитку, психодіагностики та корекції особистості в системі безперервної освіти : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (9–10 грудня, 2022 року), № 32. Вінниця : КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти», 2022. 297 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1ViV7ztyN7Svl9GYZkon_PXP-gK8P6Y1K/view

28. Три тренінги «Охорона дитинства. Запобігання сексуальній експлуатації та насильству. Первинна психосоціальна підтримка», що ініційовані Міжнародною організацією Triangle Generation Humanitare (TGH), дл педагогічними працівниками Вищого професійного училища № 42 м. Погребище Вінницької області, 26.10–09.11.2022 р.

За результатами тренінгу співробітники лабораторії Обухівська А.Г., Ілляшенко Т.Д., Жук Т.В., Каменщук Т.Д., Якимчук Г.В. отримали сертифікати про проходження навчання у тренінгах, видані Міжнародною організацією Triangle Generation Humanitare (TGH), 26.10–09.11.2022 року.

4.3. Зв'язки з громадськістю.

Протягом звітнього періоду наукові працівники Центру – виконавці наукового дослідження підтримували та розвивали зв'язки з громадськістю. За результатами 2020–2022 рр. надано 1 інтерв'ю засобам масової інформації, опубліковано 2 статей у друкованих засобах масової інформації.

Інтерв'ю засобам масової інформації:

1. Каменчук Т.Д. Інтерв'ю «Школа для всіх»: проходите онлайн-курс про організацію інклюзивного середовища», 29 червня 2021 р., сайт Нова Українська школа. URL: <https://nus.org.ua/articles/shkola-dlya-vsikh-prohodte-onlajn-kurs-pro-organizatsiyu-inklyuzyvnoho-seredovyshha/>

Статті у засобах масової інформації в засобах інформації:

1. Якимчук Г.В. Логопед онлайн: з досвіду роботи. *Дошкільне виховання*. 2020. № 8. С. 13–15.

2. Якимчук Г. В. Вестибулярні пластинки в логопедичній практиці. *Палітра педагога*. 2021. № 3. С. 9–12.

РОЗДІЛ 5. КІЛЬКІСНІ І ЯКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПІДГОТОВЛЕНОЇ НАУКОВОЇ ПРОДУКЦІЇ І УПРОВАДЖЕННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПРАКТИЦІ

Результати наукового дослідження відображені у планових публікаціях: колективній монографії — 1, методичних рекомендаціях — 1, методичному посібнику — 1; статтях — 23 (з них у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України — 10; зарубіжних виданнях — 1, інші статті — 12); тезах, матеріалах конференцій — 35.

Продукція, підготовлена за результатами виконання наукового дослідження

Наукова продукція

Монографія

1. Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції: кол. монографія / авт. кол.: Т.В. Жук, Т.Д. Ілляшенко, Т.Д. Каменщук, А.Г. Обухівська, Г.В. Якимчук; наук. ред. А.Г. Обухівська, Т.Д. Ілляшенко. Київ: Ніка-Центр, 2020. 113 с. ISBN 978-966-521-755-8 URL: https://lib.iitta.gov.ua/723321/1/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_psy-ped-suprovid_2020.pdf

Виробничо-практична продукція

Методичні рекомендації

1. Організація корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзивно-ресурсного центру: методичні рекомендації / авт. кол.: Т.В. Жук, Т.Д. Ілляшенко, Т.Д. Каменщук, А.Г. Обухівська, Г.В. Якимчук; за ред. А.Г. Обухівської, Т.Д. Ілляшенко. Київ: Ніка-Центр, 2021. 94 с. ISBN 978-966-7067-45-8. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/729130/1/organizatsia%202021.pdf>

Методичний посібник

2. Організаційно-функціональні моделі інклюзивно-ресурсних

центрів в умовах децентралізації (з досвіду роботи) : метод. посібник / авт. кол.: Т.В. Жук, Т.Д. Ілляшенко, Т.Д. Каменщук, А.Г. Обухівська, Г.В. Якимчук; за ред. А.Г. Обухівської, Т.Д. Ілляшенко. Київ : Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, 2022. 102 с. ISBN 978-617-7118-38-0. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/732630/1/Organization%20models%20IRC.pdf>

Статті

Статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України

1. Ілляшенко Т.Д., Жук Т.В. Актуальні питання психологічної допомоги батькам, які виховують дітей з порушеннями розвитку. *Актуальні проблеми психології* : збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2020. Том. XI: Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. Випуск № 21. 460 с. С. 152–173. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722447>

2. Каменщук Т.Д. Зміст навчально-корекційної методики формування просторової знаково-символічної системи знань у дітей з інтелектуальною недостатністю помірного ступеню (2-ий етап навчання). *Габітус* : науковий журнал з соціології та психології. Випуск 12. Том 1. 2020. 233 с. С. 176–180. URL: http://habitus.od.ua/journals/2020/12_2020/part_1/33.pdf

3. Ілляшенко Т.Д. Визначення загальних засад психологічного супроводу дітей із затримкою психічного розвитку на основі узагальнення досліджень вчених країн пострадянського простору. *Психологічний часопис* : науковий журнал. 2020. Том 6. № 11. С. 93–103. URL: <https://www.apsijournal.com/index.php/psyjournal/article/view/1118/691>

4. Якимчук Г.В. Особливості психічного розвитку дітей з тяжкими порушеннями мовлення. *Габітус* : науковий журнал з соціології та психології. Випуск 12. Том 1. 2020. № 20. С. 176–182. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723346> URL: <http://habitus.od.ua/journals/2020/20-2020/34.pdf>

5. Ілляшенко Т.Д. Проблеми впровадження інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в Україні. *Acta Paedagogica Volynienses*. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. № 5. с. 184. С. 150–157. URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/311/281> DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.5.23>
6. Каменщук Т.Д. Конфліктологічна компетентність керівника закладу освіти як психологічний чинник професійного становлення. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія : Психологія. Видавничий дім «Гельветика». Том 31 (70). № 4, 2020. 286 с. С. 110–115. URL: http://psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/4_2020/18.pdf DOI: doi.org/10.32838/2709-3093/2020.4/16
7. Якимчук Г.В. Фактори середовища в діяльності та участі дітей з мовленнєвими порушеннями з позицій МКФ. *Габітус : науковий журнал з соціології та психології*. 2021. № 32. С. 150–155. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729332> URL: <http://habitus.od.ua/journals/2021/32-2021/26.pdf>
8. Каменщук Т.Д. Роль і місце психологічної допомоги для внутрішньо переміщених сімей в умовах воєнного часу. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти*. Серія «Педагогіка. Психологія». Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 1. С.21–27. URL: <https://journals.academ.vinnica.ua/index.php/ped-psyh/article/view/22> DOI: <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2022-1.04>
9. Каменщук Т.Д. Сучасні підходи у державній політиці до питання навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. *Інноваційна педагогіка : науковий журнал*. Видавничий дім «Гельветика». Вип. 44. Т. 2. 2022. с. 186. С. 55–59. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/44/part_2/11.pdf URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732650>

10. Якимчук Г.В. Логопедичний супровід дітей з особливими мовленнєвими потребами в період воєнного стану: дистанційний формат. *Габітус* : науковий журнал з соціології та психології. 2022. № 44. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733588>

Статті у зарубіжних виданнях

1. Каменщук Т.Д. Типи порушення просторової знаково-символічної системи знань у дітей з помірною розумовою відсталістю. *Modern researches in psychology and pedagogy : Collective monograph*. Riga : Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2020. С. 232–250. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/44/838/1682-1>

Інші статті

1. Ілляшенко Т.Д. Психолого-педагогічні проблеми затримки психічного розвитку у дітей. *Український вимір* : міжнародний збірник освітніх, наукових, методичних статей і матеріалів з України та діаспори. Чернігів, 2020. Число XVII. С. 171–176. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/721683/>

2. Якимчук Г.В. Робота вчителя-логопеда з батьківським ресурсом. *Український вимір* : міжнародний збірник освітніх, наукових, методичних статей і матеріалів з України та діаспори. Чернігів, 2020. Число XVII. С. 200–202. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722442>

3. Ілляшенко Т.Д. Проблеми впровадження інклюзивного навчання і психолого-педагогічний супровід дітей із затримкою психічного розвитку. *Український вимір* : міжнародний збірник освітніх, наукових, методичних статей і матеріалів з України та діаспори. Чернігів, 2021. Число XVIII. С. 179–184. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/728664>

4. Обухівська А.Г. Зона найближчого розвитку. *Енциклопедія освіти* / Нац. акад. пед. наук України; [гол. ред. В.Г. Кремень; заст. гол. ред. В.І. Луговий, О.М. Топузов; відп. наук. секр. С.О. Сисоєва; ред.кол.: О.І. Ляшенко, С.Д. Максименко, Н.Г. Ничкало, П.Ю. Саух, Л.Д. Березівська, І.Д. Бех, В.Ю. Биков, М.С. Гальченко, В.В. Засенко, С.А. Калашнікова, М.О. Кириченко, Л.Б. Лук'янова, В.Г. Панок, В.О. Радкевич, О.Я. Савченко,

М.М. Слюсаревський, О.В. Сухомлинська] : 2-ге вид., допов. та перероб.
Київ : Юрінком Інтер, 2021. 1144 с. С. 372.

5. Обухівська А.Г. Медико-педагогічні комісії. *Енциклопедія освіти* / Нац. акад. пед. наук України; [гол. ред. В.Г. Кремень; заст. гол. ред. В.І. Луговий, О.М. Топузов; відп. наук. секр. С.О. Сисоєва; ред.кол.: О.І. Ляшенко, С.Д. Максименко, Н.Г. Ничкало, П.Ю. Саух, Л.Д. Березівська, І.Д. Бех, В.Ю. Биков, М.С. Гальченко, В.В. Засенко, С.А. Калашнікова, М.О. Кириченко, Л.Б. Лук'янова, В.Г. Панок, В.О. Радкевич, О.Я. Савченко, М.М. Слюсаревський, О.В. Сухомлинська] : 2-ге вид., допов. та перероб.
Київ : Юрінком Інтер, 2021. 1144 с. С. 531.

6. Обухівська А.Г. Психолого-медико-педагогічні консультації (ПМПК). *Енциклопедія освіти* / Нац. акад. пед. наук України; [гол. ред. В.Г. Кремень; заст. гол. ред. В.І. Луговий, О.М. Топузов; відп. наук. секр. С.О. Сисоєва; ред.кол.: О.І. Ляшенко, С.Д. Максименко, Н.Г. Ничкало, П.Ю. Саух, Л.Д. Березівська, І.Д. Бех, В.Ю. Биков, М.С. Гальченко, В.В. Засенко, С.А. Калашнікова, М.О. Кириченко, Л.Б. Лук'янова, В.Г. Панок, В.О. Радкевич, О.Я. Савченко, М.М. Слюсаревський, О.В. Сухомлинська] : 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 1144 с. С. 850.

7. Ілляшенко Т.Д. Гіперактивність. *Енциклопедія освіти* / Нац. акад. пед. наук України; [гол. ред. В.Г. Кремень; заст. гол. ред. В.І. Луговий, О.М. Топузов; відп. наук. секр. С.О. Сисоєва; ред.кол.: О.І. Ляшенко, С.Д. Максименко, Н.Г. Ничкало, П.Ю. Саух, Л.Д. Березівська, І.Д. Бех, В.Ю. Биков, М.С. Гальченко, В.В. Засенко, С.А. Калашнікова, М.О. Кириченко, Л.Б. Лук'янова, В.Г. Панок, В.О. Радкевич, О.Я. Савченко, М.М. Слюсаревський, О.В. Сухомлинська] : 2-ге вид., допов. та перероб.
Київ : Юрінком Інтер, 2021. 1144 с. С. 156.

8. Ілляшенко Т.Д. Затримка психічного розвитку. *Енциклопедія освіти* / Нац. акад. пед. наук України; [гол. ред. В.Г. Кремень; заст. гол. ред. В.І. Луговий, О.М. Топузов; відп. наук. секр. С.О. Сисоєва; ред.кол.:

О.І. Ляшенко, С.Д. Максименко, Н.Г. Ничкало, П.Ю. Саух, Л.Д. Березівська, І.Д. Бех, В.Ю. Биков, М.С. Гальченко, В.В. Засенко, С.А. Калашнікова, М.О. Кириченко, Л.Б. Лук'янова, В.Г. Панок, В.О. Радкевич, О.Я. Савченко, М.М. Слюсаревський, О.В. Сухомлинська] : 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 1144 с. С. 361.

9. Ілляшенко Т.Д. Педагогічна занедбаність. *Енциклопедія освіти* / Нац. акад. пед. наук України; [гол. ред. В.Г. Кремень; заст. гол. ред. В.І. Луговий, О.М. Топузов; відп. наук. секр. С.О. Сисоєва; ред.кол.: О.І. Ляшенко, С.Д. Максименко, Н.Г. Ничкало, П.Ю. Саух, Л.Д. Березівська, І.Д. Бех, В.Ю. Биков, М.С. Гальченко, В.В. Засенко, С.А. Калашнікова, М.О. Кириченко, Л.Б. Лук'янова, В.Г. Панок, В.О. Радкевич, О.Я. Савченко, М.М. Слюсаревський, О.В. Сухомлинська] : 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 1144 с. С. 714.

10. Ілляшенко Т.Д. Психічна депривація. *Енциклопедія освіти* / Нац. акад. пед. наук України; [гол. ред. В.Г. Кремень; заст. гол. ред. В.І. Луговий, О.М. Топузов; відп. наук. секр. С.О. Сисоєва; ред.кол.: О.І. Ляшенко, С.Д. Максименко, Н.Г. Ничкало, П.Ю. Саух, Л.Д. Березівська, І.Д. Бех, В.Ю. Биков, М.С. Гальченко, В.В. Засенко, С.А. Калашнікова, М.О. Кириченко, Л.Б. Лук'янова, В.Г. Панок, В.О. Радкевич, О.Я. Савченко, М.М. Слюсаревський, О.В. Сухомлинська] : 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 1144 с. С. 834.

11. Обухівська А.Г., Ілляшенко Т.Д. З досвіду вивчення практики впровадження інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в Україні. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету* : збірник. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 37. 164 с. С. 137–141. URL: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v37/33.pdf>
URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732997>

12. Панок В.Г., Ткачук І.І., Горленко В.М., Якимчук Г.В. Про наукову і науково-організаційну діяльність Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи за 2018–

2022 рр. та перспективи його розвитку. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. Том 4. № 2 (2022). С. 1–9. URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/294>

DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4208>

Тези, матеріали конференцій

1. Ілляшенко Т.Д., Жук Т.В. Типологічні особливості ставлення батьків до дитини з особливими освітніми потребами. *Практична психологія в інклюзивному середовищі* : збірник наукових статей Міжнародної наукової інтернет-конференції, 21 лютого 2020 року, м. Переяслав, Україна. Переяслав : Видавець Я.М. Домбровська. 2020. 180 с. С. 54–58. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722445>

2. Ілляшенко Т.Д. Затримка психічного розвитку у дітей як психосоціальна проблема. *Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві* : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції, 23 жовтня 2020 року, м. Львів, Україна. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 256 с. С. 81–85. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722446>

3. Обухівська А.Г. Науково-методологічні засади розвитку дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами. *Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві* : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції, 23 жовтня 2020 року, м. Львів, Україна. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 256 с. С. 178–182. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722448>

4. Каменщук Т.Д. Основні психолого-педагогічні умови корекційної роботи з дітьми з порушеннями розумового розвитку. *Педагогіка та психологія: виклики і сьогодення* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 1-2 травня 2020 р., м. Київ, Україна. Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. Ч. I. 132 с. С. 125–128. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722480>

5. Каменщук Т.Д. Науково-методичні аспекти конфліктологічної компетентності керівника закладу освіти. *Соціально-психологічні проблеми суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 10 квітня 2020 р., м. Київ, Україна. Київ : Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2020. 256 с. С. 219–223. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722602>

6. Каменщук Т. Д. Загальні аспекти конфліктологічної компетентності сучасного керівника закладу освіти. *Актуальні проблеми підготовки керівників нової формації в умовах відкритого суспільства: науковий вісник КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»* : збірник матеріалів V Регіональної науково-практичної конференції, м. Вінниця, Україна. Вінниця : ТОВ «Він-друк», 2020. Випуск № 1 (27). 496 с. С. 185–187. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722490>

7. Каменщук Т. Д. Психологічний супровід як пріоритетний напрямок контексті обговорення професійного стандарту практичного психолога. *Сучасні підходи та перспективи професійного розвитку фахівців соціономічних професій. Науковий вісник КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»* : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. 19 червня 2020 року, м. Вінниця, Україна. Вінниця : ФОП Рогальська І.О. Випуск № 2 (28), 2020. 392 с. С. 163–166. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722603>

8. Каменщук Т. Д. Інформаційно-комунікативні технології як компетентність фахівця психологічної служби системи освіти Вінницької області. *Психологічний і педагогічний дискурс: наукові записки вчених* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми психології розвитку особистості», 14-15 травня 2020 року. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. 344 с. С. 77–78. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722814>

9. Каменщук Т.Д. Професійна компетентність керівника як складова успішної освітньої діяльності закладу освіти. Збірник матеріалів міжнародної

науково-практичної конференції «Перспективи розвитку фінансово-економічного простору України», 8-9 квітня 2020 р., м. Тернопіль, Україна. Тернопіль : Крок, 2020. Т. 1. Ч. 1. 226 с. С. 126–129. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723348>

10. Каменщук Т.Д. Критерії оцінки ефективності засвоєння просторових знаків та символів дітьми з порушеннями розумового розвитку. *Актуальні питання застосування на практиці досягнень сучасної педагогіки і психології* : Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції, 8-9 травня 2020 р., м. Харків, Україна. Харків : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2020. 180 с. С. 167–169. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722482>

11. Обухівська А.Г., Ілляшенко Т.Д., Якимчук Г.В. Проблеми запровадження інклюзивного навчання в Україні. *International scientific and practical conference «Pedagogy and Psychology in the Modern World: the art of teaching and learning»* : conference proceedings, February 26–27, 2021. Vol. 1. Riga, Latvia : «Baltija Publishing». 232 p. P. 105–109. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-26>

12. Обухівська А.Г., Ілляшенко Т.Д., Якимчук Г.В. Інклюзивна освіта дітей з особливими освітніми потребами в Україні: здобутки, втрати, перспективи. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат* : матеріали І Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.) / Упор. Удич З.І. Тернопіль : ТНПУ, 2021. 225 с. С. 135–141. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724361>

13. Ілляшенко Т.Д. Психолого-педагогічна допомога дітям із затримкою психічного розвитку в сучасних умовах запровадження інклюзивного навчання. *Соціально-психологічні проблеми суспільства* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 16-17 квітня 2021 р. Київ : Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2021. 168 с. С. 81–84. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/728665>

14. Ілляшенко Т.Д. Поєднання інклюзивного і спеціального навчання в освіті дітей із затримкою психічного розвитку. *Стан та перспективи розвитку педагогіки та психології в Україні та світі* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 3–4 вересня 2021 року). Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2021. 112 с. С. 50–54. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/728666>

15. Каменщук Т.Д. Теоретичні засади вивчення корекційно-розвивальної допомоги дітям з порушеннями інтелектуального розвитку. *Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 5–6 лютого 2021 р. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2021. 184 с. С. 136–138. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729516>

16. Романовська Д.Д., Байдик В.В., Каменщук Т.Д. Збереження психічного здоров'я педагогів в умовах пандемії COVID-19. *International scientific and practical conference «Pedagogy and Psychology in the Modern World: the art of teaching and learning»* : conference proceedings, February 26–27, 2021. Vol. 1. Riga, Latvia : «Baltija Publishing». 232 pages. Pp. 67–71. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/104/2671/5789-1>
DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-17>

17. Каменщук Т.Д., Романовська Д.Д. Сучасні технології підтримки психічного здоров'я здобувачів освіти в умовах пандемії. *Ricerche scientifiche e metodi della loro realizzazione: esperienza mondiale e realta domestiche* : Raccolta di articoli scientifici «ΛΟΓΟΣ» con gli atti della I Conferenza scientifica e pratica internazionale (T. 2), Bologna, May 14, 2021. Bologna-Vinnytsia : Associazione Italiana di Storia Urbana & Piattaforma scientifica europea, 2021. Pp. 96–99.

URL: <https://ojs.ukrlgos.in.ua/index.php/logos/article/view/12614/11679>
DOI: doi.org/10.36074/logos-14.05.2021.v2.37

18. Каменщук Т.Д., Жук Т.В. Психологічне благополуччя учнів як основа освітнього процесу: з досвіду фінської асоціації психічного здоров'я.

The process and dynamics of the scientific path : collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 2), September 17, 2021. Athens, Hellenic Republic : European Scientific Platform. 118 p. Pp. 65–68. URL: https://lib.iitta.gov.ua/729015/1/%D0%9A%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%89%D1%83%D0%BA%D0%A2%D0%94%2C%20%D0%96%D1%83%D0%BA%D0%A2%D0%92_SCIENTIA_%D0%A0-66-69.pdf

19. Каменщук Т.Д. Інклюзивно-ресурсні центри в контексті співпраці із закладами освіти. *Scientific Collection «InterConf», (78)* : with the Proceedings of the 1 International Scientific and Practical Conference «Scientific Goals and Purposes in XXI Century» (October 7–8, 2021). Seattle, USA : ProQuest LLC, 2021. 480 p. С. 77–82. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/15070/13693> DOI: <https://doi.org/10.51582/interconf.7-8.10.2021.010>

20. Каменщук Т.Д. Виклики в освітній сфері в умовах децентралізації *Технології, інструменти та стратегії реалізації наукових досліджень* : матеріали II Міжнародної наукової конференції (Т. 2), м. Львів, 24 вересня, 2021 р., Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : Європейська наукова платформа, 2021. 146 с. С. 82–84. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/mcnd/article/view/14981>

21. Каменщук Т.Д. Сучасні ціннісні орієнтації молоді. *Обдаровані діти — скарб нації* : матеріали II Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (м. Київ, 18–22 серпня 2021 року). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. 574 с. С. 256–259. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729016>

22. Якимчук Г.В. До питання організації інклюзивного навчання в закладах освіти. *Психологія та педагогіка сучасності: проблеми та стан розвитку науки і практики в Україні* : збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 27–28 серпня

2021 року). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2021. 92 с. С. 20–24. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/728629>

23. Якимчук Г.В. Робота команди психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах законодавчих змін. *Психологічні виміри особистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору* : збірник матеріалів наукових доповідей круглого столу з міжнародною участю, присвяченого творчій спадщині І.О. Синиці (м. Київ, 4 листопада 2021 року) / за ред. С.Д. Максименка. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2021. 156 с. С. 146–148. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/728639>

24. Ілляшенко Т.Д. Інклюзивна освіта і вітчизняні засади навчання і розвитку дітей з особливими освітніми потребами. *Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної сфери сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи* : зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, Тернопіль, 2–3 червня 2022 р. Тернопіль : Університетська думка, 2022. 342 с. С. 180–182. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731971>
URL: <http://nauksgf.wunu.edu.ua/index.php/npsgf/article/view/163/158>

25. Ілляшенко Т.Д. Інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами і психолого-педагогічна діагностика. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат* : матеріали II Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції з міжнародною участю на базі інклюзивно-ресурсного центру Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль, 20 жовтня 2022 р.) / Упор. Удич З.І., Шульга І.М. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2022. 208 с. С. 86–89. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732638>

26. Ілляшенко Т.Д. Проблеми психолого-педагогічної діагностики в інклюзивній та спеціальній освіті. *Харківський осінній марафон психотехнологій (каталог психотехнологій; тези доповідей)* : збірник наукових праць за матеріалами VI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар.

участю, м. Харків, 27-29 жовтня 2022 р., ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 404 с. С. 171–174. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7500143> URL:

<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733807>

27. Ілляшенко Т.Д. Рання корекція розвитку дітей з особливими освітніми потребами як передумова ефективності їх інклюзивного навчання. *Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика», Одеса, 21–22 січня 2022 р. Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2022. 196 с. С. 71–74. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731974>

28. Каменщук Т.Д., Жук Т.В. Організаційні проблеми щодо психологічної підтримки дітей з інтелектуальними порушеннями з внутрішньо переміщених сімей. *Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної сфери сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи* : зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, Тернопіль, 2-3 червня 2022 р. Тернопіль : Університетська думка, 2022. 342 с. С. 202–206. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731972> URL: <http://nauksgf.wunu.edu.ua/index.php/npsgf/article/view/172/167>

29. Каменщук Т., Коритчук Н. Загальні засади організації першої психологічної допомоги постраждалим в умовах надзвичайних ситуацій. *Вісник студентського наукового товариства факультету права, публічного управління та адміністрування. Вип. 1* : збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Друк», 2022. 184 с. С. 74–78. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733784>

30. Каменщук Т.Д. Основні аспекти змісту навчальної дисципліни з нормативно-правових засад реалізації інклюзивного навчання. *Харківський осінній марафон психотехнологій (каталог психотехнологій; тези доповідей)* : збірник наукових праць за матеріалами VI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Харків, 27-29 жовтня 2022 р., ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 404 с. С. 179–

180. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7501013> URL:
<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733808>

31. Каменщук Т.Д. Психологічне благополуччя як індикатор позитивного функціонування особистості. *Грааль науки* : за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції «Scientific researches and methods of their carrying out: world experience and domestic realities», 27 травня 2022 року, ГО «Європейська наукова платформа» (Вінниця, Україна), ТОВ «International Centre Corporative Management» (Відень, Австрія). 719 с. С. 561–564. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/255/254> DOI doi.org/10.36074/grail-of-science.27.05.2022.101 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732649>

32. Каменщук Т.Д., Жук Т.В. Соціально-педагогічні аспекти взаємодії з дитиною з особливими освітніми потребами у кризовій ситуації. *Наукові тренди постіндустріального суспільства* : матеріали III Міжнародної наукової конференції, м. Дніпро, 21 жовтня, 2022р., Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : Європейська наукова платформа, 2022. 234 с. С. 172–173. URL: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/303/310> URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732646>

33. Обухівська А.Г. Технології підвищення професійної компетентності педагогічних працівників інклюзивної освіти. *Харківський осінній марафон психотехнологій (каталог психотехнологій; тези доповідей)* : збірник наукових праць за матеріалами VI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Харків, 27-29 жовтня 2022 р., ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 404 с. С. 261–264. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7502341> URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733809>

34. Якимчук Г.В. Законодавче регулювання дистанційної форми навчання дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат* : матеріали

II Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції з міжнародною участю на базі інклюзивно-ресурсного центру Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль, 20 жовтня 2022 р.) / Упор. Удич З.І., Шульга І.М. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2022. 208 с. С. 204–207. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732639>

35. Якимчук Г.В. Організаційні засади дистанційної роботи з дитиною з особливими мовленнєвими потребами в період воєнного стану. *Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної сфери сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи* : зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, Тернопіль, 2-3 червня 2022 р. Тернопіль : Університетська думка, 2022. 342 с. С. 214–216. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731973> URL: <http://nauksgf.wunu.edu.ua/index.php/npsgf/article/view/176/171>

Також наукові співробітники зв'язали участь у підготовці позапланових видань:

1. Панок В.Г., Ткачук І.І., Обухівська А.Г., Лунченко Н.В., Сосновенко Н.В. Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи. *Національна академія педагогічних наук України: 1992-2022 рр.* : монографія / Нац. акад. пед. наук України; [ред.кол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заступник голови), О.М. Топузов (заступник голови)]; за заг. ред. В.Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2022. 424 с. Бібліогр.: с. 49. С. 405–411. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/731806/2/2022.pdf>

2. Ханзерук Л.О., Обухівська А.Г. Стадненко Надія Михайлівна. *Українська спеціальна педагогіка в персоналіях* : навч. посібник / за заг. ред. В.І. Бондаря, В.М. Синьова. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2021. 428 с. С. 300–323. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725008>

ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ НАУКОВОЇ РОБОТИ

Таким чином, згідно з Технічним завданням прикладного наукового дослідження «Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції», номер державної реєстрації — 0120U100465, усі завдання виконані у повному обсязі.

Здійснений аналіз стану реформування освіти і впровадження інклюзивного навчання дітей з ООП в Україні дозволяє зробити ряд висновків і пропозицій.

Слід визнати, що інклюзивне навчання дітей з ООП в сучасних кризових умовах не може бути пріоритетним, а темпи його впровадження форсованими, оскільки його матеріально-технічне оснащення та розвиток відповідних освітніх технологій є не достатніми для забезпечення його ефективного функціонування.

Є неприйнятною некритична й однобічна екстраполяція зарубіжного досвіду інклюзивного навчання у вітчизняні умови та знецінення і руйнування вітчизняного досвіду освіти і розвитку дітей з ООП, який дає достатній простір для пошуку поєднання якісної освіти дітей цієї категорії та їхньої соціальної інтеграції.

Як один із можливих способів забезпечення якісної освіти і розвитку дітей з ООП та сприяння їхній соціальній інтеграції пропонуємо поєднання спеціального й інклюзивного навчання як єдиної системи, яку розглядаємо як поєднання спеціальних й інклюзивних класів (груп) у закладах дошкільної і загальної середньої освіти.

Доцільно відновити практику застосування спеціальних програм, побудованих на основі Державного стандарту освіти, та відповідні методичні засади їх застосування, що є однією з найбільших переваг вітчизняної системи навчання і розвитку дітей з ООП в інклюзивних умовах.

Функціонування двох форм навчання дітей з ООП як єдиної (а не альтернативної) системи дозволяє гнучко реагувати на освітні потреби дитини, яка може починати навчання у спеціальному класі, а у міру розвитку і набуття компетентностей та здатності працювати на уроці разом з дітьми з нормативним розвитком продовжуватиме його в умовах інклюзії. Так само діти, для яких інклюзивне навчання виявилось неефективним, повинні мати можливість надалі навчатися у спеціальному класі.

Ретельна корекційно-педагогічна робота з дітьми з ООП на початку їхнього навчання у спеціальних класах (групах) змогла б підготувати значну їх частину до подальшого успішного навчання в інклюзивних класах. Такими є діти з вторинними недоліками інтелектуальної діяльності та значними потенційними можливостями їх подолання у сприятливих педагогічних умовах: більшість дітей із ЗПР, з тяжкими порушеннями мовлення, значна частина дітей з сенсорними порушеннями та порушеннями опорно-рухових функцій.

Виявлення та охоплення корекційно-педагогічною допомогою дітей з ООП у ранньому і дошкільному віці дозволить значну їх частину підготувати до початку шкільного навчання в інклюзивних умовах. Це завдання разом із диференційною діагностикою розвитку дітей є найважливішим завданням ІРЦ.

Одним із важливих завдань ІРЦ є надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових та інших послуг дітям раннього та дошкільного віку, які не відвідують заклади дошкільної освіти.

Назріло завдання поглиблення диференціації критеріїв комплексної оцінки розвитку дітей, здійснюваної ІРЦ, необхідне розроблення методичних рекомендації як обґрунтування показань для різних форм їх навчання.

Необхідно розвести об'єктивну оцінку розвитку дитини і право вибору батьків серед різних умов її освіти і розвитку.. Установка значної частини батьків на інклюзивне навчання дитини незалежно від особливостей її

розвитку зумовлене посиленою пропагандою його як єдино перспективного та низьким рівнем батьківської педагогічної компетентності.

Обстоюємо позицію, що включення дітей з ООП в сьогодишнє інклюзивне навчання повинно бути зваженим і вибіркоким у залежності від особливостей їхніх пізнавальних функцій. Пріоритетною в кожному окремому випадку повинна бути така траєкторія здобуття дитиною освіти, яка дозволить їй адаптуватися до життя в соціумі з меншими втратами.

Вибір батьків є незаперечним. Так само є права дитини, які теж потребують захисту і від свавілля батьків включно. За недостатньої компетентності батьків культивування їхніх прав часто виявляється на межі маніпуляцій їхньою свідомістю та ігнорування прав дитини.

В умовах поєднання спеціального й інклюзивного навчання як єдиної системи освіти і соціальної інтеграції дітей з ООП поглиблюється диференціація критеріїв комплексної оцінки їхнього розвитку, здійснюваної ІРЦ. Як виявлення дітей з ООП, так і визначення їхнього освітнього маршруту великою мірою пов'язане з готовністю батьків свідомо брати участь у цих відповідальних заходах.. Сьогодні спроби говорити про доцільність спеціального навчання для деяких категорій дітей з ООП наражаються на активний спротив особливо засобів масової інформації, які вбачають у таких рекомендаціях порушення прав батьків. У нових умовах вибору різних форм навчання дітей з ООП батьки здебільшого виявились безпорадними, а їхні рішення мало залежать від усвідомлення дійсного стану розвитку дитини та її освітніх потреб. Можливість навчати дитину в інклюзивних умовах часто сприймається як підтвердження відсутності серйозних проблем у її розвитку, що є підсвідомим сподіванням батьків. Таке ставлення батьків до інклюзивного навчання не передбачає їхньої партнерської співпраці з фахівцями у психологічному супроводі здобуття дитиною освіти. Розв'язання цієї колізії у гуманістичному суспільстві, до чого прагне і наше суспільство, можливе тільки через послідовну і ретельну психолого-педагогічну освіту батьків та психологічну допомогу їм.

Висновки ІРЦ щодо особливостей розвитку дитини і її освітніх потреб є об'єктивними і спрямованими як на захист прав батьків, так і на захист прав дитини. Вони можуть набути дієвості за умови здатності батьків адекватно їх сприйняти. Отже, не менш важливим завданням ІРЦ, ніж оцінка розвитку дитини, є освітня робота з батьками.

Гостро актуальним є організаційно-методичне забезпечення професійно-трудової орієнтації учнів з ООП як в інклюзивних, так і в спеціальних класах.

Налагоджене функціонування спеціальних й інклюзивних класів як єдиної системи дозволило б зберегти кращі здобутки вітчизняної спеціальної освіти та сприяти соціальній інтеграції дітей з ООП. Крім того такі умови освіти дітей з ООП могли б бути менш витратними.

Доцільність різних форм навчання дітей з ООП може бути об'єктивно оцінена і виправдана тільки через ретельно організовані порівняльні дослідження їхньої ефективності.

Практична корисність результатів наукового дослідження полягає у:

- а) підвищенні ефективності освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами, здобуття якісної освіти, успішна психолого-педагогічна реабілітація, соціально-особистісне становлення, інтеграція у суспільне функціонування — визначальні умови для успішної інтеграції значної частина дітей з особливими освітніми потребами у систему соціально-трудових відносин, здатних здобувати різних професії і скласти значний резерв на ринку праці, що набуває особливої значущості в умовах війни та післявоєнної відбудови;
- б) підвищенні соціального благополуччя сімей, які виховують дітей з особливими освітніми потребами;
- в) підвищенні професійної компетентності педагогічних фахівців інклюзивно-ресурсних центрів та закладів освіти.

Найкращий ефект від використання наукових результатів очікується в діяльності обласних Інститутів післядипломної педагогічної освіти, ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти для підвищення

(розширення) фахової компетентності педагогічних кадрів, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами.

Характеризуючи труднощі, що були на перешкоді у вирішенні поставлених завдань, варто відзначити серед іншого низький рівень координації дослідної роботи з іншими установами Національної академії педагогічних наук України та науково-дослідними підрозділами ЗВО, які здійснюють подібні наукові розвідки. Також військова агресія РФ негативним чином позначилась на можливості вчених здійснювати наукову діяльність: через вимушену евакуацію закордон або переміщення в межах України великої кількості педагогічних працівників значно ускладнилось проведення опитувань, які були заплановані в межах виконання наукового дослідження; потребувала додаткових зусиль вчасна підготовка наукової продукції через вимушені постійні довготривалі відключення електроенергії.

**АНОТОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ПІДГОТОВЛЕНОЇ НАУКОВОЇ
ПРОДУКЦІЇ ВІДПОВІДНО ДО ТЕХНІЧНОГО ЗАВДАННЯ НА НАУКОВЕ
ДОСЛІДЖЕННЯ**

НАУКОВА ПРОДУКЦІЯ

Монографія

Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції

Авторський колектив: Т.В. Жук, Т.Д. Ілляшенко, Т.Д. Каменщук, А.Г. Обухівська, Г.В. Якимчук

Колективну монографію підготовлено за результатами прикладного наукового дослідження «Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції» (номер державної реєстрації 0120U100465).

У колективній монографії висвітлено актуальні питання розвитку і соціалізації дітей з особливими освітніми потребами як передумови побудови сучасних психолого-педагогічних технологій їхнього супроводу у закладі освіти і в сім'ї. Розглянуто різні науково-методичні підходи до оцінки інтелектуального розвитку дітей з особливими освітніми потребами, а також дослідження проблеми затримки психічного розвитку, психологічних ускладнень у дітей з тяжкими порушеннями мовлення та можливостей соціально-побутової адаптації дітей з порушеннями інтелектуального розвитку помірного ступеня. Колективна монографія адресована психологам і педагогам, які працюють в галузі спеціальної психології і корекційної педагогіки, працівникам інклюзивно-ресурсних центрів, а також студентам, що здобувають відповідний фах.

Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції : кол. монографія /

авт. кол.: Т.В. Жук, Т.Д. Ілляшенко, Т.Д. Каменчук, А.Г. Обухівська, Г.В. Якимчук; наук. ред. А.Г. Обухівська, Т.Д. Ілляшенко. Київ : Ніка-Центр, 2020. 113 с. ISBN 978-966-521-755-8 URL: https://lib.iitta.gov.ua/723321/1/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_psy-ped-suprovid_2020.pdf (4,5 а.а.).

ВИРОБНИЧО-ПРАКТИЧНА ПРОДУКЦІЯ

Методичні рекомендації

Організація корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзивно-ресурсного центру

Авторський колектив: Т.В. Жук, Т.Д. Ілляшенко, Т.Д. Каменчук, А.Г. Обухівська, Г.В. Якимчук

Методичні рекомендації підготовлено на виконання прикладного наукового дослідження «Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції» (номер державної реєстрації 0120U100465).

У методичних рекомендаціях викладено підходи до надання корекційно-педагогічної допомоги дітям з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. Обстоюється необхідність збереження вітчизняних засад освіти і розвитку дітей цієї категорії шляхом поєднання спеціального й інклюзивного навчання. З цих позицій розглядається оцінка розвитку дітей в інклюзивно-ресурсному центрі як показання для оптимальних умов їхнього навчання. Розглядається оцінювання освітніх потреб дітей з мовленнєвими порушеннями з позицій Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ). Представлена програма формування комунікативної діяльності дітей з порушенням інтелектуального розвитку помірного ступеня як важливої умови їхньої соціально-побутової адаптації. Методичні рекомендації можуть становити інтерес для практичних психологів,

педагогів, студентства відповідної спеціалізації та усіх тих, хто дотичні до проблеми впровадження інклюзивного навчання в Україні.

Організація корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзивно-ресурсного центру: методичні рекомендації / авт. кол.: Т.В. Жук, Т.Д. Ілляшенко, Т.Д. Каменщук, А.Г. Обухівська, Г.В. Якимчук; за ред. А.Г. Обухівської, Т.Д. Ілляшенко. Київ : Ніка-Центр, 2021. 94 с. ISBN 978-966-7067-45-8. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/729130/1/organizatsia%202021.pdf> (3 а.а.).

Методичний посібник

Організаційно-функціональні моделі інклюзивно-ресурсних центрів в умовах децентралізації (з досвіду роботи)

Авторський колектив: Т.В. Жук, Т.Д. Ілляшенко, Т.Д. Каменщук, А.Г. Обухівська, Г.В. Якимчук

Методичний посібник підготовлено на виконання прикладного наукового дослідження «Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції» (номер державної реєстрації 0120U100465).

У посібнику висвітлюються актуальні питання діяльності інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ) у процесі впровадження інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами (ООП) в Україні. На основі вивчення досвіду роботи ІРЦ у різних регіонах України розглянуто оволодіння ними технологією визначення категорій освітніх труднощів дітей з ООП та рівнів їх підтримки в освітньому процесі. У зв'язку з новими для вітчизняної практики підходами до психолого-педагогічної діагностики порушено питання як удосконалення діагностичної діяльності ІРЦ, так і необхідності удосконалення впроваджуваних технологій, зокрема узгодження вітчизняних та зарубіжних засад, покладених у їхню основу. Значна увага у посібнику приділена психолого-педагогічним технологіям, які можуть використовуватися ІРЦ у наданні послуг дітям з ООП та їхнім батькам. Зокрема, висвітлено актуальну сьогодні технологію дистанційної психолого-

педагогічної допомоги дітям з мовленнєвими порушеннями, а також модель координованої системи корекційно-розвиткової допомоги дітям з порушеннями інтелектуального розвитку помірного ступеня. Висвітлені у посібнику питання можуть становити інтерес, насамперед, для фахівців ІРЦ, методистів, практичних психологів і педагогів, які працюють в системі інклюзивної освіти, студентів відповідної спеціалізації, батьків.

Організаційно-функціональні моделі інклюзивно-ресурсних центрів в умовах децентралізації (з досвіду роботи) : метод. посібник / авт. кол.: Т.В. Жук, Т.Д. Ілляшенко, Т.Д. Каменецук, А.Г. Обухівська, Г.В. Якимчук; за ред. А.Г. Обухівської, Т.Д. Ілляшенко. Київ : Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, 2022. 102 с. ISBN 978-617-7118-38-0.

URL:

<https://lib.iitta.gov.ua/732630/1/Organization%20models%20IRC.pdf> (4 а.а.).